

ACGV

Nr. 2

24. JAANUAR

1925

Maailmakuulus India kirjanik Rabindranath Tagore ümberilma reisil.
„Aole“ Buenos-Airest avaldamiseks saadetud.

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käikivi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammsaare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. Hind 150 mk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka meenuaariid. Hind 225 mk.
- Sõda Landeswehriiga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Tuulilil.** Veste. O. Luts. Hind 160 mk.
- Väikelinn.** Richard Roht. Hind 80 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev koit.** Romaan Ameerika dollarite maalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malailaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Psükoloogia pääjooned.** I osa. Dr. H. Höffding. Tõlkinud K. Freiberg. Hind 130 mk.
- Valitud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Endla-Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
E. RAUDSEPP
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA 2 NÄDALA TAGANT

III AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVI 1-2

SÄÄLPOOL VAIKUST.

CLAUDE FARRÈRE'I järele kogust „Oopiumi suitsetajad“ tõlk. H-a.

Ei, öö pole veel alla laskunud. Ma kujutlesin endale, et peaks juba olema öö. Küllap see vist tuleb sest, et nüüd nii pahasti näen. Niipea, kui kalkkan joobuma oopiumist, näib mulle, nagu laskuks mu silmi ette pruun uduloor, mis hõljub üles ja alla. Mul läheb raskeks läbi selle loori esemeid ära tunda, mulle näib, nagu kõiguksid nad kõik siia ja sinna ja muutuksid kahekordseks. See on väga veider. Ja kui ma siis jätkan suitsetamist, levineb mu piibu suits, paisub ja tiheneb nii, et näib täiesti sarnane tolle postilaeva vastikustunnet äratavale, määrdu nud suitsule, mis mind minu armsast Tonkinist Prantsusmaale tagasi tõi...

Ei, ei ole veel öö! Terve tund on mul veel ees, tund, mille rahulikult ja kindlasti tohin veeta päeva kõrarikas üksinduses. On ju päev täidetud kärast ja rahutusest. Isegi siia, eraldatud kohta, minu suitsetamistoa täielikku segamatusse, minu surnuaeda, mis asub kaugel eemal külast, rendimõisaist, viimaseist inimeste elukohtadest, tungib päeva rahutus ja kõrari kas elu.

Mina olen siinse surnuaiavahi koha häämeelega vastu võtnud, sest mina ei karda surnuid, oo ei. Ma ei tunne üldse mingisugust kartust...

Kas on öö? Ei, küllap see on selle põrguliku piibu suits. On kogunenud liig palju tahma temasse, pambustoru on täiesti must... Sellest hoolimata tahan nüüd sulgeda surnuaia väravad... Lähen juba parem sinna enne, kui öö tuleb... isegi enne, kui tuleb õhtu. — Lähen sinna.

* *

Nii. Olen sulgenud väravad. Armas Jumal, milline täna jällegi oli rahutus päikesepaistest

kullatud surnuaial. Kõikjal agarate mesilaste äge sumin ja siis need kõrakalt ümbensurisuvad putukad ja kiilid; siia juure veel hullgad linde, kelle laulu mitmekordistab kaja; tuul, mis kõigutab puuks, ja lõppeks vahetpidamatult sivistavate ritsikate ja rohutirtsude vastik kärin. Kõik need mitmesugused hääled suravad läbi-segi; nad mõjuvad minusse kurdikstegevalt. Ja siis tuleb siia juure veel nii palju kaugemalt kostvaid hääli, kõriloomade hääled rendimõisaist ja talumeeste omad töölt, lõpuks ka veel teise küla juure kuuluva vabriku müra, too seisab vaevalt viie miili kaugusel siit. Ma küülen vaid kõike liig selgesti... Kõik see aga vähemalt takistab mind kuulmast noid teisi tasaseid hääli, noid haruldaset tasaseid sosistavaid öö hääli — mis oma aega ootavad... Kuid öö ei ole veel saanud, üks ole?

Sama palju on nüüd tõesti tõsi ka see, et ma varemil aegadel kunagi nii palju ei kuulnud.

See on oopium. On peaaegu nii, nagu oleksid mu kõravad varemalt olnud topitud vahaga ja nagu oleks oopiumipiibu soe suits selle pannud sulama. Mäletan oma noorusaega ja mu sõdurielu esimesi aastaid, kui olin Oranis, Alshiiiris ja Sahaaras. Noil aegadel ma ei kuulnud sugugi enam kui kõik teisedki inimesed. Kõrb oli keeletu ja liiva saladus sügavasse vaikimisse mässitud, niipea kui tõusev koidupuna ööseti ümberhiilivaid shakaale nende peiduurgastesse oli peletanud. Ka mu armsama Sevenni nõlvakul asuva küla üle laotus keskpäevil sügav rahu, samuti ka väikeste, viletsa rohuga kaetud orgude ja minu kodumaa nõmmeheina ja okaspõõsastikuga ülekülvatud steppide kohal, kui oli saanud õhtu...

Möödunud õnn! On palju, palju aega sest, mil veel tõsist rahu õnne võisin nautida. See on nüüd saanud vaid unenäoks, müüdik. Nende inimeste utopiaks, kes oopiumi ei suitseta. Pole olemas täielikku vaikust.

Tonkinis see algas; sääl see oli, kus suitsetasin esimest korda. Jah, minu truudusele, sääl saigi talle alus. Mul on veel nii täpselt meeles mu sinna päralejõudmine transportlaeval. Oli sõidetud sisse Saiguni sadamasse ja õhtul aelasid lubasaanud legionäärid jinna tänavail ringi. Nagu kõik teisedki noored inimesed, nii unistasin ka mina tol ajal ainult joogikohist ja naistest. Olin vaevalt sammunud sadamsillalt, kui korraga jäin üllatatult seisma suure, kõige esimese tänavaga kokkupuutuva müüri ees. Müüri tagant hoovas mingit mulle seni veel koguni tundmatut, uimastavat lõhna, mis otsekõle juba esimesel silmapilgul läbi mu nina minu hinge tungis — ja mu orjastas. Ma ei teadnud tol ajal isegi seda, millest tekkis too lõhn ja mida ta tähendas — kuid unustasin kõik selle kõrval ja jäin lamama tolle müüri jalale — too oli oopiumivabriku müür — kuni järgmise hommikuni, imedes endasse täite hingetõmmetega toda imetaoliselt võluvat lõhna. Ja kui öö süvenes, kuulsin minu seltsimeeste naeru ja laulu kaugusest kostvat ja kuulsin, kuidas nad lõbustuskohtade ustele tormi jooksid.

Siis saadeti mu Pak-Nah'sse; see on pööraselt mahajäetud jaam, mis asub metsarikka mäe jallal. Tervisele koguni kahjulik maakoht, kuna ses salapärasel, läbitungimatus metsas on maapind kaetud närbuvate, mädanevate lehtedega, mille aurud tekitavad palavikku ja hullumeelust. Sääl suitsetasime väga palju. Öösiti kuulsime siis täiesti selgesti, kuidas tigrid hiilisid meie valvekoha ümber, kuigi nad suurima ettevaatusega läbi kasvustiku libisesid ja oma käppe seadsid tasemini kui kassid. Alguses oli kaunis lõbus märgata, kuidas oopiumi nautides meie kuulmine muutus nii teravaks, et võisime peagi selgeimini kuulda vaevalt tabata vaid, ka kõige tasasemaidki hääli. Ühel õhtul hiilis meie valvekoha lähedusse luurama üks Doe-Then'i salkkonna meriröövlis. Nagu madu roomas ta hääletult mööda kaitsevälle. Meie aga kuulsime teda siiski ja ikkialtki selgesti, nii et meie allõhvitser talle silmapilgul, mil ta pambusaiastikule ronis, umbkaudu ja teda nägemata saatis kuuli kehha. Kunagi teine kord kõlas korraga meie valvekoha hädakell, ilma et keegi temasse oleks puudutanud. Meie eelväekütte haaras säärane hirm, et neil hambad hirmust löid lõgiseima, sest ebausklikud, nagu nad olid, ei uskunud nad midagi muud, kui et metsa vaimud kuulutavad ette meie kõigi surma. Kuid peaaegu samal silmapilgul, kui kostis pronkskellu-

kese hääli, olin juba tagajalgu pidi suutnud tabada meie kitse. Loom oli nimelt nõori, millega oli olnud seotud, katki kiskunud ja võitles nüüd ettepoole langetatud pääga kellakõlgutit allarippuva kõie vastu.

Noh, alguses olid ebamõnusused ka tõesti tühised, nad kandsid isegi enam koomilist kui piinavat laadi. Tonkinis, kõrvalisel vahipostil, elasid koguni eraldatult inimesist ja sääl halkkasingi peagi mõistma ka tasasemate, kõrvaega vaevalt tajutavate häälte mõtet; ma tundsin neid kõiki. Hiljem, kui Prantsusmaale tagasi pöörsin ja elasid Pariisis, tajusin juba ka teisi, keerulisemaid inimhäälte toone. Sest silmapilgust pääle, mil olin päälinna tagasi jõudnud ja asunud mulle juhatatud väiksesse hotellis, tundsin end halastamatul viisil piinatuna mitmesugusist möödapääsematuist helidest, mida kõik maja kaaselanikud oma tubades tekitasid. Üks norskas, teine ei saanud und ja kõrdis rahutult edasi-tagasi; see oli kaasa toonud tüdruk, kellega vallatas, too valas vett pesumõusse ja toimis pesemist. Nii pidin endale otsima teise korteri, ja leidsin selle Mont Parnasse'i taga, ümbruskonnas, mille välisil seepärast, et ta on täielikult surnud ja liikumine temas on väga tagasihoidlik. Önnelik valik! Juba esimesel ööl kuulsin, kuidas ümberluusivad hullkurid ukselukke murdsid ja üle aedade ronisid, täpselt nagu Pak-Nah'ski, kus meriröövel kindlustusist üle ronis. Ma kiskusin end kiütetega voodilnadesse ja kartsin iga silmapilk ust avanevat ja kedagi võrukaeltest minu juure sisse tungivat, keda peaksin vastu võtma kepihoopidega. Nii pidin siis ka säält välja kolima. Seekord tein katse Pariisi siidames, võtsin asukoha St.-Antonie eeslinna. Sääl aga oli nii päeval kui ööl säärane rahutus, säärane lakkamatu müra, et polnud võimalik üht häält teisest eraldadagi. Oli nagu mingi kohutav orkester, mille mänguriistad kõik läbisegi ulusid. Siis, koguni ootamata, ei saanud ma enam und. Oopium pole ju, nagu teate, mingi suur une söber, — mina aga ei maganud üldse enam. Nii otsisin endale uuesti teise asupaiga. Nagu õnnetuse täienduseks hakkasid ka mu oopiumitagavarad lõpule jõudma. Olin kaasa võtnud nii palju kui vähegi suutsin, aga esiteks olid need mustanäpulisel tolliametnikud piiril minult terve karbitäie varastanud ja siis olin mõelnud, et Prantsusmaal suitsetan palju vähem kui sääl all, kuna see aga koguni ümberpöördukt kujunes. Lõpuks aga olin ometi nii õnnelik, et pidin tülitama üht Pariisi apteekreist, kes mu hädast välja aitas. Tema oopium oli aga vähem väärtuslik ja must; selle pääle sulas minu alleshoitud 965 franki nagu või päikese käes. Mulle oli muidugi lubatud teenistusest lahkudes avada tubaka-

poodi — olin ma ju invaliid ja lonkasin Son-Tay juures saadud raskest vigastusest saadik kaunis tugevasti — kuid minu litsents, mille olin palunud, anti kellegile pastori pojale! — Noh, siis sain endale siinse vabanenud vahikoha ja sest pääle valvan surnuaeda.

Nüüd aga on tööpoolest saabunud öö! Lindude õhtulaul on ammugi vaikinud, nad on peitunud oma pesadesse. Tuul on soikunud ja juba kuulen, kuidas nahkhiired algavad oma tonditaolist lendu. See siis on lõpp.

Mida teie aga ei tea, on see, et ma ka ööseti kuulen oma surnuaia hääli. Ainult et nad kostavad teisiti, vähem kõlavalt ja selgelt ja on keerulisemad kui päeva ajal minuni ulatuvad helid; — on kartustäratav, piinav ja hädaohtlik neid kuulata. Minu siinoleku esimesil päevil uskusin, et surnud oma haudadest välja libisesid hüppama luukeretantsu kuuvalgel. Aga ei, ei, see pole see. Surnud on surnud, nad ei tule enam tagasi. Ehk kuigi nad tulevad tagasi, siis sünnib see nii tasasel sammul, et isegi mina neid ei kuule — veel mitte ei kuule. — Ei, see pole surnutants, mida kuulen. Ma kuulen midagi teist...

Mida kuulen, on haruldaselt allasurutud hääled, nagu neid keegi enne mind pole tajunud, viirastuslikud tumedad hääled, mis tungivad minuni küpresside jalal asuvaist haudadest ja mausoleumeist, öö hääled, mis kardavad päikest, hommikutuule elustavat puhangut ja lindude laulu. Nende toonide kõla on nii kohutav, et ta vere minu soontes paneb tarretama ja mul jooksevad jääkülmad judinad üle selja. Ma kuulen, kuidas kirstupuu tasa nagiseb ja ohkab vihmast läbiniisutatud maakihi kleepuva niiskuse hävitava mõju all. Kuulen, kuidas nad niiskes mullas aegamööda ikka sügavamale ja sügavamale langevad. Kuulen, kuidas surnute mädanevat liha närivad vastikud ussid ja kuidas läbinäritud kuivad kondid tasa lõhkevad, kui nad üksteise järele langevad surnulinadele. Selles müüridega ümbritsetud nelinurgas on küll juba tuhat viissada surnut leidnud viimse rahuga ja neist tuhandest viiestsajast hauast tungivad igal ööl need hirmuäratavad hääled minu ülihella kõrva. Ja igaüks neist maasügavusest tungivaist toonidest mõjub kaasa, et mu piinatud pääaju ikka enam ja enam vaevata ja mind vastu kihutada hullumeelsusele.

Mis see oli? Ma kuulsin midagi... Ei — ma ei kuulnud midagi.

Ma pole midagi kuulnud. Ei, pole tõsi, et surnukehadega täidetud maapõuest tungis mingi tugevam toon kui harilikult. Pole tõsi, et liigahtus puusärk, et seestpoolt tema laudadele koputati, et ikka veel kostavad tumedad löögid tema tugevaist kruvidest armutult kinnihoitud kaane pihta.

Ed. Viiralt.

Pillimees.

Illustratsioon peatselt ilmuvale Albert Kivikase „Sookaelte“ teisele täiendatud trükile.

Sest kui see oleks tõsi, siis peaks juba kuues elavalt maetu minu surnuaial kannatama metsikumaid surmapiinu, kuues sel aastal! Kuues, kes kogu oma jõu tarvitaks asjatuks katseks oma kirstu tugevat puud purustada, kes lõpuks meeleheitel oma käed taoks narmendama, et kirjeldamatu, pika, piinarikka võitluse järele surra hirmust ja ahastusest...

Kuula! Kuula! Kas teie ei kuule, kuidas lauad naksuvad? Kuid muld lasub raskena nende pääl, ta ei pääse välja, vaene keim! Ma ei tarvitse karta näha teda, kahvatut ja mullaga määritud, otsekui hullumeelsena eksisklevat haudade vahel. Õnneks mitte! — — —

Veel piibutäis! Armas Jumal, kui pikk on ometi öö...

V. ADAMSI 4 LUULETUST ILMUMISEL OLEVAST KOGUST «INTERMEZZO»

INTRODUKTSIOON TSÜKLUSELLE «VABA KODUMAA»

EESTI, OLE VABA, õnnelik ja rõõmus!
Ela, hingä, õitse vabalt igavesi!
Igas eitevõttes, igas elurõõmus

Ole vaba, EESTI!

Ole, Eesti, vaba mõttes, luules, vaimus!
Taha ära vaata: vaev ja orjus kole;
Edasi sind viigu joobumuses kainus.

Vaba, Eesti, OLE!

Ja kui tõuseb uvvest orjastaja käsi —
Kantsiks iga talu, hauaks iga raba!
Võitlustes ja tõõdes meie jõud ei väsi

Eesti, ole VABA

NOOR KOOLIPREILI.

3 × 7

Olin neisi,
Anumata voolav viin.

Täna kinni jäänd ma siin
Sinu armus,
Minu armas!

SU vaikimist kuulen maailma tagani,
Mu Jumal! mu Jumal!
Ma lähen Su poole. Su poole ma teel,
Mu Jumal, mu Jumal!
Ah, võta mu pildid mu silmist ja värvid mu kehast,
Mu Jumal, mu Jumal!

Su ilm on nii raske, ei suuda tad kanda.
Mu Jumal, mu Jumal!
Sind võisin ma silma, Sind võisin ma kehha
Mu Jumal, mu Jumal!
Kuid püüda ei saa Sind, kuid puutu ei saa Sind,
Mu Jumal, mu Jumal!

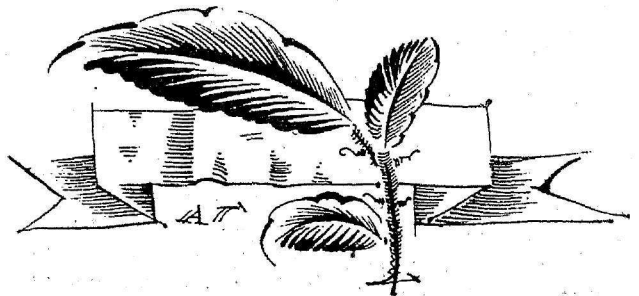
Näed, sõrmed on kuivand, näed, käsi on vajund,
Mu Jumal, mu Jumal!
Tule, Särav, mu zestesse, tule, Vaikne, mu sõnusse,
Mu Jumal, mu Jumal!
Anna ennasi mu näljasse, anna ennasi mu janusse,
Mu Jumal, mu Jumal!

Mu palved on sammast, mis kukub Su ette,
Mu Jumal, mu Jumal!
Näed, kõik minu patud on kaebavad tuled,
Mu Jumal, mu Jumal!
Kord olid Sa Sõna, nüüd vaikid ja vaikid,
Mu Jumal, mu Jumal!
Vaid läbi mu palvi Su vaikimist kuulen,
Mu Jumal, mu Jumal!

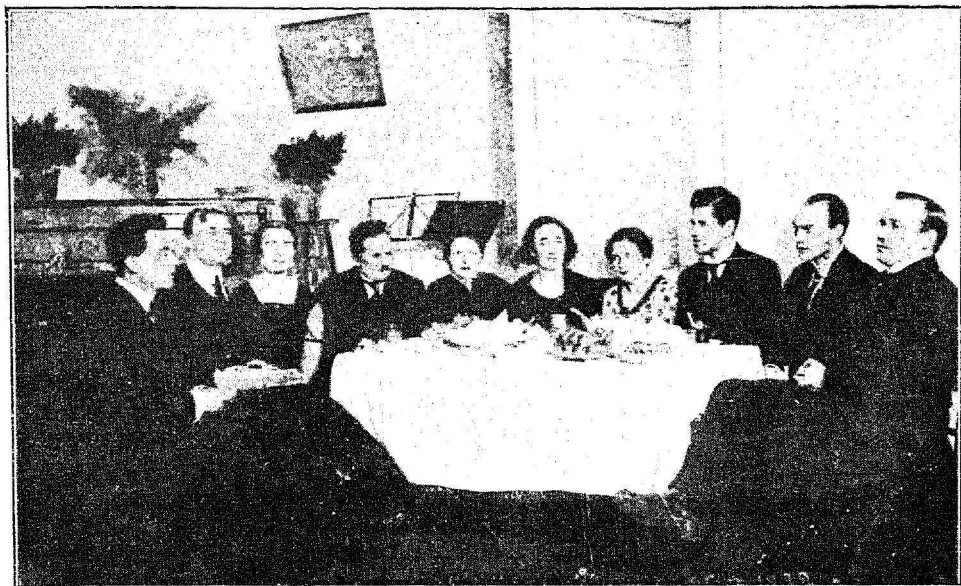
PREILI SURM.

TULI surm ja istus äkki tema sängi,
Sinna, kuhu pole istund ükski mees.
Libav elu uvvest mängi vanu mängib:
Neiu usub veelgi — õnn ja arm tal ees.

Tasa sureb neidis, kellel pikad ripsmed,
Kellel nõnda kutsuv suudlematu suu ...
Aga laual laulab väike Amor kipsist,
Tasa muigab siä, mops ja miski muu.

Tartu ülikooli Soome ja Rootsi õppejõud ühel Eesti üliõpilasseltsi aastapeol. Eesti ülikooli asutamisel kutsuti palju tähtsaid naabrimaade teadlasi Eestisse õppejõududeks. Nüüd on suur enamus neist jälle kodumaale tagasi pööranud. Pilt on võetud 1923.a.

Vasakult: Dr. A. M. Tallgren (Soome. Põhjamaade arkeoloogia prof., praegu Helsingi ülikooli õppejõud); Eesti helilooja J. Aavik abikaasaga; Dr. Lauri Kettunen (Soome. Soomesugu keelte prof., lahkus jõulu eel); pr. Manninen (Soome); pr. Kjellin (Rootsi); pr. H. Kettunen (Soome, Tartu ülikooli endine Soome keele lektor, lahkunud); Dr. J. Manninen (Soome. praegune etnograafia prof. ja Eesti Rahva Muuseumi etnogr. osakonna juhataja);

Dr. H. Kjellin (Rootsi, praeg. kunstiajaloo prof., viibib Rootsis); põllumajandusteaduskonna õppejõud agr. P. Köpp.

SAMBA TAGA.

Soome kirjanik JOEL LEHTONEN, kogust Pariisi novelle „Punane veski“. Soome keelest M. V-m.

Suurlinna ruumikas kohvikus vinguvad viiulid, ja elektrituled peegelduvad ühest peegelseinast teise. Viiulid vinguvad varasel õhtul ruumikas kohvikus, ja celloid, oboed ja piccolod, ning pühapäevapublik sumiseb sammassaalis: jumekad kodanikuprouad, keda äripäevil siin harilikult ei näe, — kodanikuemand sulgedes ja kassikullas, on toonud tütreid siia tabama tulevasti välmehi, kõnnitades neid — tüsedaid, ehitud, punapõselisi kodanikumeidusid.

Taline sadu langeb rängalt tänavale, ja kui kohviku ukseid avanevad vähe väljaspoole, kust tuleb uusi võõraid või läheb endiseid, kuulduv väljast kapjade plaginat ja rataste vurinat läikivatest veelompidest ja ukselt puhub külma tõmbetuult. Ent kohvikus lõbutseb pühapäevapublik valguses, kuna elektriliiliad peegelseinus peegelduvad ja viiulid ja celloid venitavad sooja hurmavat valssi.

Jämeda läikiva samba juures, suure sinise kübarsulega varjatud — istub keegi mees kahe daamiga. Mees on pikk, ta hõljutab end toolil, ta on kõhn, kuid ta naeravad huuled on pundunud ja punased ja tal on pilusilmad; juuksed on läinud, paljastades päälage peaaegu kuklani. Tema ja ta mõlemad daamid naudivad kuumviina. Üks daamidest istub mehe kõrval, kõhn ja vananev ning mustalt rietatud. Ta ninaselg tõuseb sadulana, ta käed on sõrmustes ja ta nahk on tõmmu. Ta naerab ja ohkab; tal

pole kindaid käes. Ent nende kahe, härra ja selle naise vastas istub samba juures kolmas. Ta on valgevereline ja noorem, ta nägu hõõgub kuumviinast. Ta on punane kui roos — kunstlik roos. Ta silmad on nagu mustjassinised kannikesed, neis on niiskus ja rõõmus sära. Ta põu lainetab — ta näitab oma puhtaid hambaid — ta on kui säde, temas on tundmusi ja tuld. Ta vaatleb kõndijaid säraval pilgul ning siis pöördub ta pää, mille viskab selga nagu rõõmsa kutsika. Tal on valge bluus, täis kurduisid, lihavad rinnad tõusevad pitside all. Ta peaaegu randmetud käed on valgeis kinnastes ja pää Egiptuse kure sulgedes, pää, mis hõljub ja kiigub edasi-tagasi, kui viiulid laulavad ja heliseb valss. Pää hõljub taktis ühekt õlalt teisele ja suu naerateleb — ta on tõesti taevas, seitsmendas taevas. Südamekujuline suu naerateleb: ülemine huul nagu väike, üsna kaaretaoline vibu, alumine huul — kirss, silmad välkuvad kalliskivid, — ebakalliskivid.

Nii vinguvad viiulid valsitaktis, ning celloid laulavad ja oboed puhuvad ja piccolod trillerdavad, elektriliiliad peegelduvad peeglist peeglisse.

Ja tõmmuvereline naine naerateleb, näib mõtteis olevat ja tema rinnaalune liigub raskesti. Ja kõik kolm ajavad isekeskis elavat juttu. Valgeverelise taevasinised silmad on väheke ülespoole pöördud, silmaterad lähene-

vad laugudele, kui mees räägib teisega, mõttis näiva naise — ja valgevereline on viisakas brünetile, kes naerateleb õhukeste värisevate huultega, kuid ei tõsta upsakalt nina nagu tema. Ja härra sillitab paljast, kuklani ulatavat päälage ja on suurmeelne ja rõõmus kavaler nii tõmmule kui ka jumekale ja neil on mugav väikese ümmarguse laua ümber samba kõrval hõõguva viina juures, kui viulid ja celloid venitavad sooja, hurmavat valssi ja elektrituled paljunevad tuhandeiks, peegeldudes ühest peegelseinast teise.

Ja siis vaikib valss, kuuldub publiku kõnekõminat, naeru ja müra, ning väljast sajujaginat, ja nüüd pahvatab orkester lilled ja palmilehte taga mängima „Manoni“.

Siis kõnelevad nad kõik kolm endisest elavamalt ja vaimustatult, millegisse tõsiselt süvenedes. Kõhn ja küürusninaline, punahuuline mees räägib tõsiselt ja hoogsalt tumedalt riietatud naisele, ja ka teiselpool sammast istuv valgevereline, kelle ninasõõrmed laienevad ja suu ohkab, kui „Manon“ nutab ja narrib ja naerab, temagi kõneleb rõõmsalt, vähe hajameelselt kurvalt naeratava brünetiga. Nii nad räägivad.

Äkki ilmub nende kõneledes samba tagant, selle tagumiselt poolelt, hiilides naise valesse pitskindasse rietatud parem käsi ja kohe sirutab paljaspäine kavaler oma pahema käe, ise edasi rääkides, samba taha. Ja valgekindaline väike

käsi, see kobab, see vabiseb, see otsib hädaselt kui sõge. Ja käe omanik kiljahtab rõõmust, kui mees leiab vilu samba tagant pehme, ümmarguse käe ja nüüd tõmbavad, pigistavad, raputavad käed üksteist.

Samal ajal räägivad härra ja blondiin tõsiselt ja päid nikutades kõhna brünetiga, kes uurivalt vaatab üles ja kelle silmad näivad aina tumenevat. Nii — ta on tõesti näost hall. Aga ta naeratab, ta väikesed silmad on väga tumedad, — nüüd ta naerabki. Ja nüüd vast pöörab ta oma kõhna näo ära peegelseina poole, kust väikese tuttsjuukselise mängija nägu oli teda vaadelnud juba mõni aeg, kuigi ta ei olnud tema poole vaadanud, kui ta seda oleks võinud märgata, — sellesse tõsisesse näkku ja silmi, mis fikseerinud esialgu blondiini, — õõtsudes ja lapselikult silmi pilgutades — seda noort naist, kel on südamekujuline suu. Muusikamehe nägu oli olnud silmapilgu kibe ja väsinud, kuid ta silmad selguvad jälle, kui tema ja brüneti pilgud ühinevad peeglis paluvatena ja õnnelikudena, — samal ajal, kui kirglikud käed tõmbavad üksteist samba taga.

Nii — „Manon“ paugub, viulid vinguvad, ja celloid ja oboed kumisevad ja piccolod trillerdavad ruumikas kohvikus, kus seguneb naiste ja vanilje, ja lilled, ja muskuse, ja kuumviina lääge lõhn, kus elektrililled säravad peeglitest tuhandeiks paljunedes ja sumiseb pühapäevane publik sadusel taliõhtul.

Paremal:

Dr. Birger Nerman. Rootsi professor Eesti ja põhjaamade muinasteaduse õpetoolil Tartu ülikoolis. Sõitis käesolevaks semestriks Rootsi suurema teadusliku töö lõpetamiseks.

Vasakul:

Dr. phil. Lauri Kettunen. Läänemere Soome keelte professor. Lahkus m. a. lõpul Tartu ülikoolist, kus Soome sugu rahvaste keelte alal ettelugemisi pidas juba Eest ülikooli asutamise päevadest alates. Dr. Kettusel on tähtsaid teeneid hõimrahvaste vaheliste sõprusesidemete loomises. Eriti töötas õpetlane Liivi keele ja rahva omapära säilitamiseks.

Erich Heckel.

Saksa ekspressionismi sõjaaegne varasem edustaja, Dresdeni kool.

Surm.

MODERN KUNSTI ARENGU PÄÄJOONED.

J. PERT.

2

Kubistid ja ekspressionism.

Cézanne erineb teistest impressionistidest seega, et rõhutab kompositsiooni sünteetilist kokkukõla. Ta tahtis tabada ajalikust igavest juhuslikkudest asja omadusist ürgseid. Oma otsimiste lõpptulemusena kinnitas ta, et kõiki asju ja kujusid edasi anda võib kera, koonuse ja tsilindri kaudu, et need kolm vormi on põhivormid, mille kombineerimistest saabub kogu ümbrus.

Nende põhivormide teadlik, kunstikavatsuslik kultiveerimine sai kubismi teoreetiliseks ja praktiliseks esemeks. Seega sai P. Cézanne kubismi isaks.

Cézanne'i õpilaseks ja sillaks impressionismist üle kasvanud meistri ja algava kubismi vahel on André Derain.

Kubism sõna voolulises mõttes algab vaid P. Picasso¹⁾ ja G. Braque'iga. On huvitav jälgida, kuidas need kaks, elades üksteist tundmata Prantsusmaa erinurkades, taotlesid oma otsimistes samu sihte. See kinnitab, et aeg on valmimas, ja veel rohkem, et aias

¹⁾ Pablo Ruiz 1881. s., võttis ema nime Picasso. asus Pariisi, kohanes ja sai siin tooniandvaks.

valmib niisuguseid ideid ja kujutlusi, mida mitmed isikud ühekorruga, ilma ükstelselt õppimata, leida võivad.

Käärimine, kristalliseerumine sünnib ta rajajate juures 1907. a. ümber ja hiljem. Nii võime seda aastat pöördeliseks lugeda. Sõna „kubismi“ lõi H. Matisse 1908. a. „Salon des Indépendant's“ välja pandud Braque'i töö järele. Järgmisel aastal tarvitab seda sõna „Gil Blas“ kriitik Louis Vauxcelles.

1910. a. esinevad kubistidena R. Delaunay, M. Lorenzin, Le Fauconnier. 1911. a. liituvad Gleizes, Léger, Picabia. Nende aastate järel sai kubism Prantsusmaal valitsevaks vooluks.

Kubist ei kujuta maalil asja nii, nagu meie teda reaalsuses, tõelikkuses näeme. Ta purustab, lahutab koost asja ja annab edasi selle põhivormid, kunstnik jõuab teadvuse piirile, püüab intuitsiooni varal meelteaguse maailma nägemusi, kuid üle kõige huvitab teda asi kristalliselges põhivormis, konstruktsioonis ja kokkukõlastatud süsteemis eneses.

Guillaume Apollinaire oma teoses „Les peintres cubistes“ liigitab kubismi nelja tendentsi, millise jaotuse suurem enamus käsiraamatuid ka omaks on võtnud.

1. Teaduslik kubism. See on kunst maailda asja

elementidega, mis laenatud mitte nähtavast reaalsusest, vaid tunnetusest. See annab geomeetrilise mulje, sest kujutus on antud suures puhtuses, kus kaotatud asja anekdoodiline (jutustav), nähtav ilme. Siia kuuluvad Picasso, Braque, Metzinger, Gleizes, Laurencin ja Gris.

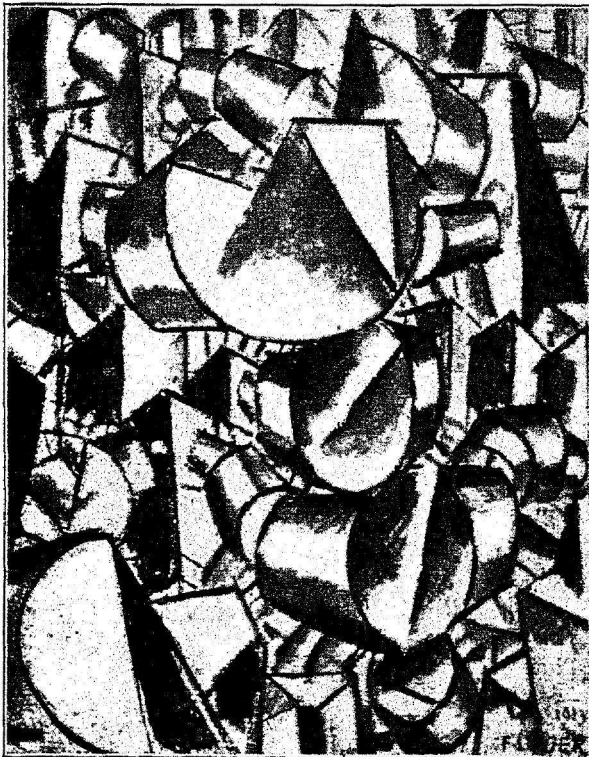
2. Füüsiline kubism. Kunst moodustada pilte elementidest, mis laenatud ajalikust maailmast. Oma konstruktiivsuse tõttu kuulub kubismi; rõhutab kolme dimensiooni; see ei ole puhas kunst. Ta looja on Le Fauconnier.

3. Orfiline kubism. Siin ei laena kunstnik elemente nähtavast reaalsusest, vaid loob ise enesest. Teadvus ei mängi siin mingit osa.

4. Instinktiivne kubism. Kunstnik kujutab ainult seda, mida suggereerib talle instinkt ja intuitsioon. Ei tarvitse mingit ühendust olla nähtava reaalsusega.

Kahe viimase tendentsi põhilased, enam veel aga siia kuuluvate toodete iseloom, on vastuvõetavad ka ekspressionismile, kunstivoolule, mis lõplikult ja teadlikult välja arenes Saksamaal. Meie võiksime isegi viimast vaadelda kui kubismi eriharuh, mis lokaliseerus Saksamaal ja uutes vormilistes-teoreetilistes arusaamistes ainult edasi arenes.

Kes ja kudas sõna „ekspressionism“ esimest korda tarvitati, ei ole kindel. Üldnimetatud kriitik Vauxcelles kandis ka selle nimetuse avalikkusse, kuna juba 1901. a. Julien-August Hervé seda nimetust enese maalitsikli kohta tarvitanud on.

Fernand Léger.

Vormivariatsioonid.

P. Picasso.

Naine särgis.

Ekspressionist on sideme realismiga, loodusega täiesti purustanud. Kunstiteos saabub sisemisest elamusest, ükskõik missuguse kuju võttes, või jäädes kujutusest, ainult värvide ja joonte rütmiliselt kokkukõlastatud hingeavalduseks. Ekspressionism tahab olla lähem ja vahenditum elamuse, hinge paljastus, millesse ei ole kantud üle muid, mõistuse tegevusi.

Nii Saksa impressionistid kui ka ekspressionistid õppisid Pariisis. Ekspressionistide areng algab Gauguin'ist, Matisse'ist; kaasa mõjutasid norralane E. Munch ja schveitslane F. Hodler. Kuid tõeline ekspressionismi isa on hollandlane van Gogh*).

Saksamaal areneb uue otsimine mitmes tsentris. Esi-algu Dresdenis, kus noorte kunstnikkude ühning „Brücke“ enese ümber koondanud oli nimed, nagu E. Heckel,

*) Vincent van Gogh 1853—1890, kalvinismi õpetaja p., õpib valmistudes ette misjonitööle. On abiõpetajaks; peab palvetunde mäetöölisele — ja hakkab kahtlema oma õpetuses. Hakkab joonistama, leides selles viimati enesele rahu. Asub Pariisi, säält Arles'i. Kannatab närvinõrkuse all. Jookseb Gauguin'ile habemenõuga kallale. Siis lõikab enesel kõrva. Hullumajas selgetel silmapilkudel loob veel, kuni kaotab usu tervekssaamisse ja laseb kuuli kõhtu.

Marc Chagall.

Mina ja küla.

Kirchner, Schmiied-Rottluff, Nolde. Ühing lagunes 1912. aastal.

Teine keskendus oli Münchenis, suurema hoo ja innuga, tugeva rahvusvahelise ilmega. Ühing „Neuen Künstler-Verein München“ asutati 1909. a.

Siin esinesid ja töötasid ühtlasi venelased Kandinsky, Javlevsky, Verjovkin; prantslased Derain, Braque, Le Fauconnier ja hispaanlane Picasso. Sakslastest Erbslöh, Kanoldt, Marc ja teised.

1911. a. jaguneb see koondus. Moodustub „Blaue Reiter“: Kandinsky, Marc'i, Kubini, Münteri ja teistega.

Hiljem omab keskse ja koondava seisukoha Berliin. 1912. a. saabub siin kunstinäitus „Sturm“, mis püüab lepitada kõiki lõhesid.

Siit pääle areneb ekspressionism ja levineb sisemisel jõul kuni 1917. aastani, mida peetakse ekspressionismi võiduaastaks impressionismi üle Saksamaal.

On liigitatud Saksa ekspressionismi mitmeti: kas ekstensiivseks, mille esitaja Max Pechstein, kus alal hoitakse side kunstilise väljenduse ja looduse vahel. Kunstniku kujutusest võib ära tunda nähtava reaalsuse asju, kuid kunstnik on laiendanud oma mina üle kogu looduse. Kunstnik loob enese sisemises minas uue looduse, kuid sellel loodusel on siiski veel side kõiki ümbritseva reaalsusega.

Esoteeriliseks, mille esitajaks on Kandinsky. Siin avalduvad elamused ilma avalikkuseta, kuju võt-

mata, ainult värvide ja joonte kompositsioonides, ilma mõistelise sisuta.

Toon täpsema liigituse E. v. Sydow'i „Die deutsche expressionistische Kultur und Malerei 1920“ järele.

1. Konkreetne ekspressionism, Cézanne'i ja eriti Matisse'i tagasihoidlikust pehmusest ilmestatud. Kõige lähem nähtavale loodusele. Siia kuuluvad Moll, Nauen, Pechstein, Heckel, Kirchner.

2. Abstraktne ekspressionism, kus kunstnik kombineerib nähtavast loodusest võetud motiividega. Siia kuuluvad Kanoldt, Marc, Schmiied-Rottluff.

3. Arabeskne ekspressionism, side loodusega täiesti kaotatud. Ainult joon ja värv kunstniku elamuse tõlgitsejad.

V. Kandinsky ja P. Klee.

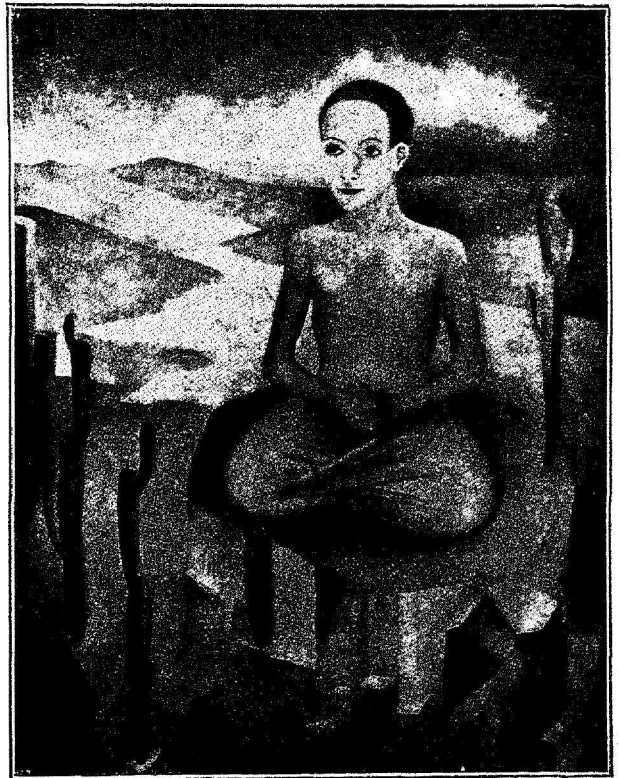
4. Dünaamiline ekspressionism, kus vaim avaldub pinevas, jõulises lainetuses; ka barokseks nimetatav oma ümariku, lopsaka joonekäsitluse tõttu.

Siia kuuluvad O. Kokoschka, Meidner, Nolde.

Seega oleks antud modern kunstirengu tähtsamad välised ajaloolised momendid ühes sisemise iseloomustusega.

Tooksin siinkohal veel võrdleva kokkuvõtte kõigist kolmest voolust.

Impressionism tuli uue värviteooriaga, heites kõrvale kõik vana.

H. M. Davringhausen.

Kristus lapsena.

Uuem ekspressionism, mis jälle konkreetsema kuju juure pöörab.

Ainele lähenemise meetod on uus. Maaliti asju, mis uppumas päikese valguses. Asi oli ainult abinõuks, et üle kanda lõuendile valguse niianseerivaid virvendusi. Sama asja maaliti mitmel päevaajal — ja alati saabus valguse ja varjutamise uuest kokkukõlast uus teos. Nii lõi C. Monet oma maalide seeriad „Katedraal“, „Saad“, „Veneetsia“ jne. (Pleinairism).

Neoimpressionism on värvi tarvitamise ja paigutuse analüütiline käsitlus. Kunstnik ei tohtinud midagi omalt poolt anda, vaid, jäädes objektiivseks, pidi taotlema võimalikku illusionismi, looduslikkust. Juba Monet tarvitas seda meetodi, kuid Signac fikseeris teooria.

Impressionist on looduslaps. Ta elas ja maalits metslasena selles, valimata ja otsimata enesele kujutusaineks midagi erilist. Kogu loodus oli talle ilus, kus kõik üheväärsed: puukänd, virvendav oja, lüglev paat, heinakühi ja katedraal.

Ta ainus püüe oli tabada värskust, tabada võltsimatult ümbrust. Selle tõttu oli skizz armastetavam kui väljatöötatud teos.

Akadeemik maalits maastikku ateljees, ta kujutas omale selle, intueeris. Impressionist maalits ainult metsa, mida nägi. Arenes välja eriline nägemisaisting, hästi reageeruv närv.

Mõtlemise tegevus heideti välja loomingust; välja mälestuse ja ettekujutuse kujud! Ainult välise ärrituse tulemusena saabus kunstitöö.

Nii andis impressionist tugeva väljenduse asemel ainult põgusa kogumulje; intellekti asemel vaimurikkuse; tahte asemel meeleolu.

Ta ei jõudnud kurbusest üle traagikasse, puudub ka paatos, puuduvad tunded, mis üle tõuseksid individualismist kosmosesse. Tal polnud religioonseid ega sotsiaalseid tundeid.

Neo-impressionism oma ettekirjutatud meetodi tõttu oli loominguvõimetu, oli langus, oli kopeerimine.

Uus tuli protestina: lahti loodusest! Andke tagasi maal, pilt! Ei ole mõtet kopeerida, kus peab olema looming. Lahti loodusest, mida maalides saabub käsitöölisi! Andke tagasi tunne loomingule!

Kui impressionist loomingust heitis välja intellektuaalse tegevuse ja loomingu kandjaks sai välisärritusele reageeruv närv, aisting, siis toonitab kubism just intellekti.

Kunstiteos olgu tervik, olgu ehitus; üle kõige olgu kompositsioon. Asjadest antagu põhivormid ja nende vahekorrad. Kaotati kõik asja silmapilkne, anekdoodiline.

Välja koorides kujutluse ürgse kuju, saame kubistlikust teosest paratamatult tihti geomeetrilise, konstruktiivsuse mulje.

Ekspressionism omastas tahte tabada ürgsust, kuid ta ei omanud kubistide teoreetilist credot: kõik asjad ja kujud on viidavad tagasi kolme põhivormi, koonuse, kera ja tsilindri pääle.

Kui kubismis iseloomustavalt domineerib intellektuaalne tegevus, siis ekspressionismis tunde ületõus.

Arenedes välja maailmasõja heitluste ajal, valmises ta vaimu protestiks ja karjatuseks kõige materiaalse, masendava vastu. Temas on suur eetilise tunne — päästa inimsust! Andke tagasi talle väärieline eluõigus. Kunstnikud käivad eksootilisil mail metsrahvaste juures ja kujutavad ürgelu (Gauguin, Pechstein jne.), kultuurist puutumatumid maid ja motiive.

Uued kangastused ajasid üles sügavalt vaimsure ühnikust. Enam kui kunagi varem oli põhjust kõmelda inimsoo lunastusest, kaastundest.

Keskaegne gootika, Grünewaldi ja El Greco vaimne ilme hõljub loomingu üle. Kujutatakse Kristust, Madonnat ja pühi mehi.

Usuline müstika ja sotsiaalne kaastunne tihvustavad loomingut.

Kõik nähtav ümberriingi on pete. Reaalsus on seespool. Looming olgu sisemise minna eneseteostus.

Päästke vaim vabaks, aktiivne, loov, mehelik vaim passiivi, naiseliku asemel!

Esitan lõpuks mõned read ekspressionisti Karl Schmedt-Rottluff'i eneseavaldustest:

„Kõik väline on hehkiv vari, virvendav pettenägemus. Sest ainult kuj tõmbun enesesse, ei värise mu maailm enam. Ainult kui endasse upun, on jumalik tuli enese pettevarju kaotanud: sädelev jumala kolde-õhetus käib läbi maise ilmatuha. Seda koldeõhetust tahan ma korjata — oma kätes tahan teda hoida, — kui ise olen igaviku preester ja mu süda igaviku lamp selle altari ees.“

Puvis de Chavannes.

Etüüd.

Prantsuse kunstnik-sümbolist.

MILJONIDOLLARILINE TEEMANT.

J. S. FLETCHERI romaan. Eestindanud L. L.

12

XII.

Raske oleks kujutada sügavamalt segamatumat vaikust kui see, mis järgnes vanahärra ärevatele ja vihastele hüüatustele. Kuid nii sügav ja täielik kui ta oligi, kestis ta ainult sekundi. Nahkkraega mees katkestas selle isearalise naeruga, millest kostis imestus ja äkki tekkinud kahtlus.

„Pole teemant?“ hüüdis ta. „Noh, härra Ellerbrook, noh! Teame, et see on teemant, ja ainulaadiline. Pole teemant! Pr. Kennerley...“

„Muidugi on see teemant!“ kinnitas proua pilkavalt naerdes. „Just nagu mina ei teaks...“

Äkki kostis kolin, nagu oleks rusikaga vastu lauda löödud; siis hüüdis vanamees veel vihasemalt ja kõvemini.

„Just nagu mina ei teaks, armas proua!“ karjus ta. „Teie? Mis teate te teemantidest — võrreldud minuga! Ütlen teile, et see pole mingi teemant, vaid järeletehtud mänguasi. Mis mõtlete, tuues mind siia võõrasse majja — seda vahtima. Mulle tundub, et te olete petiste salk — teelt ära, hää härra!“

„Mitte enne kui mõistame teineteist paremini!“ ütles teine mees, vihane kõla hääles. „Me ütleme, et see on teemant, ja te ei lähe, enne kui...“

Kostis tasane võitlus või selle algus. Sosistasin sõna Rosaliele ja pigistasin kõvasti püstolit, lükkasin siis varju kõrvale ning astusin keset tuba. Suure mehe käsi oli vana härrasmehe õlal; see pani meeletult vastu; laua ääres seisis proua Kennerley, karjatas imestusest, kui nägi mind. Ja kui nahkkraega mees pööris ammuli suuga mind vahtima, näitasin talle oma püstolit.

„Jätke vana härra rahule, teie sääli!“ ütlesin. „Ja kiirelt!“

Et ta kogust ja uhkusest hoolimata oli päris argpüks, seda nägin kohe. Ta lihav lõug venis ripakile; ta nagu läks taignahalliks, ja ta mitte ainult ei võtnud kätt ära, vaid taganes naise kõrvale. Vabisevalt ja hingeldavalt pööris vana härrasmees minu poole.

„Kes — mis — mis —“ algas ta. „Te —“

„Olge muretu, sir!“ vastasin kiiresti. „Kas see on teemant või ei, ma tean kogu lugu, ja olgu see, mis on, need inimesed on ta varastanud. Too naine on varas, ja mees...“

Viimane astus sammu, kuid taganes jälle püstoli ees. Kuid proua Kennerley libises väikese laua juure. Sääli oli vaskkell — seda seltsi, mis puutumiseга pannakse helisema.

Ta litsus seda kõvasti korra, kaks. Järgmisel hetkel kuuldus kõra ukse taga, see lendas lahti, ja valgevereline hiiglane kargas sisse ühes väikese mehega. Silmapilgu seisis nad vahtides üksisilmi, vist imestanud, nähes mind, kelle olid jätnud kinniseotuna ja abituna, nüüd vehkimas püstoliga nende nägude ees.

„Võta ta kinni, Max.“ sähis nahkkraega mees. „Siit poolt — kõik koos!“

Mees kõhkles silmapilgu. Siis hakkas ta julgelt lähenema. Ma lasksin sihtides otse ta õlga. Mu ääretumaks imestuseks järgnes mu paugule kohe teine mu taga, ja kui pöörsin, kindel, et olin sattunud märki, nägin vana härrasmeest sihtivat revolvrit teisel pool lauda seisvate mehe ning naise päale. Nägin ka, et mees oli pahema käega parema küünarnukist kinni võtnud ja kuulsin, kuidas ta sajatas läbi hammaste.

„Minagi olin sõjariistus!“ sosistas vana härrasmees. „Võõrad inimesed — võõras majja! Minu arvates oli kõige parem olla ettevaatlik. Teie, mees — kas sattusite temasse?“

Olin küll sattunud. Ta oli kukkunud selili üle sama tooli, kuhu oli mind visanud, ja kukkudes oli koledasti kariunud. Kuid nüüd ta istus ning ohkas. Sellest, et ta parema käega hoidis pahemat õlga liikme kohalt, järeldasin, et kuul oli sattunud just sinna, kuhu sihtisin. Teine mees oli jälle kohe päale esimest pauku rutanud ukse juure, kiskunud selle lahti ja karunud kotta. Ja nüüd jooksis ta sama kiirelt tagasi, kahvatu ning hirmust kisades.

„Politsei! sääli — õue pool — värava juures! Teise tuppa — aiaakendest!“

Ta tõmbas kahepoolega ust ja teised kaks katsusid joosta laua tagant, kui äkki kostsid rasked sammud kojast ja Metham tuli sisse mitme mundris mehega. Metham vaatas kiirelt Rosalie ja siis minu päale.

„Ega kumbki teist pole haavatud, härra Gregg?“ küsis ta rahutult. „Kuulsime pauke...“

„Ei ole.“ ütlesin mina. „Need kaks meest on — pidime laskma nende päale enesekaitseks. Kõige parem, kui võtaksite kinni kogu selle salga.“ jätkasin, pöörates politseiseersandi poole, kes näis olevat juhataja. „Ärge milgi tingimisel laske kedagi neist käest — ja vaadake selle järele,“ lõpetasin, näidates teemanti, mis sätendas alles laual. „See on kogu riiu põhjus!“

Politseiseersant oli rahulik, selge mõistusega mees, ja ta silmade nurgas oli säde, mis näitas, et ta sai aru naljast. Ta vaatas ringi, ütles mõne sõna politseinikele ja pööris jälle minu poole.

„Mis on juhtunud, sir?“ küsis ta. „Teame, mis härra Metham jutustas meile — kuid, mis on siin tehtud? Laskmine? Jah, otsustades paukude ja segaduse järele.“

Seletasin talle asja lühidalt ja selgelt.

Ta pööris minult vana härrasmehe poole.

„Ja teie, sir?“ ütles ta. „Kuidas olete siia sattunud?“

„Too kutsus mind siia, hää mees.“ ütles vanamees, kes kõigutas alles revolvrilt käes. „Vist alatu — halb inimene...“

„Just nii, sir,“ katkestas politseiseersant. „Kuid teie asemel, sir, paneksin revolvri tasku, või kus te teda hoiate. Need on halvad asjad nii hooletult käes hoida. Nad kutsusid teid siia, nii, sir —.“

„Vaatama seda!“ jätkas vanahärra. „Tah-
tis, et ostaksin selle, ütles, et see on maailma
toreدام teemant! Muidugi mina, kui hakkas-
sin seda vaatama, sain kohe aru, et see polnud
teemant! Ja kui ütlesin seda tollele mehele,
tuli ta vägivaldselt mulle kallale, ja kui poleks
olnud tood noort härrasmeest, siis... hm, ei
tea, mis oleks võinud juhtuda!“

„Teil on vist raha kaasas, sir?“ tähendas
politseiseersant. „Ehk veel suur summagi?“

„Mul on tšekiraamat,“ vastas vanamees
kindlalt. „Kuid mitte järeletehtud teemantide
ostmiseks! Teemant!“ hüüdis ta põlglikult.
„Mind vihastab, et meest, kel minu kuulsus,
kutsutakse aega raiskama niisuguste vaht...“

„See on teemant!“ hakkas proua Kennerley
äkki rääkima. „Teemant...“

„Te ei tea midagi teemantidest, hää proua,
või pigemini paha proua!“ vastas vanake. „See
ei ole teemant! Kui ükski praegusaja inimene
tunneb paremini teemante kui mina, siis tahak-
sin teda näha! Mu nimi on Ellerbrook,“ jät-
kas ta, pöörates politseiseersandi poole, kes
näis nüüd päris segane olevat. „John Eller-
brook — hästi tuntud mõlemil pool Atlanti.
Paljud inimesed tunnevad mind ja mind arva-
takse maailma kuue kõige rikkama mehe sekka.
Ehk olengi — ja ma olen haruldaste asjade ostja.
Kuid mind ei peteta kergesti, ja kui too naine
nimetab seda teemandiks, siis ütlen ma, et ta
ei tea, mis räägib. Kui keegi, kelle oma see
on kunagi olnud, on küllalt rumal pidama seda
õigeks kiviks...“

Proua Kennerley läks äkki eemale meestest,
kes valvasid teda ja nahkkraega meest. Ta
võttis taskust kirja, mida polnud lugenud siis,
kui see anti talle ühes postkaardiga. Nüüd võt-
tis ta kirja avatud ümbrikust ja luges salakir-
jaga kirjutatud teadaannet, mis oli teinud nii
segaseks minu ning Methami, kui vahtsime
seda Wells-tänavaga korteris.

„Vaadake teda,“ sosistas Rosalie minu kõr-
val. „Vaadake!“

Ta oli tõesti vaatamise väärt. Proua Ken-
nerley nägu muutus kahvatuks. Siis läks puna-
seks — tulipunaseks. Ta ohkas natuke, puna
läks halliks, ja näost paistis viha. Ta silmi tuli
kättemaksuhimuline ilme. Sama kiirelt kui ta
oli võtnud kirja, heitis ta nüüd selle kõrvale
ja läks ukse poole.

„Päästke mind!“ hüüdis ta ägeda lootuseta
häälega. „Mulle on kelmust tehtud — mind on
petetud! Päästke mind, ütlen teile —“

Ta liikus väledalt, nii et oli ju peaaegu ukse
juure jõudnud enne, kui politsei ta kinni pidas.
Ja parajasti kui üks neist pani käe ta käevar-
rele, avanes uks. Sisse astus Corland ja tema
taga — härra Vandamarke.

Veel kord tekkis silmapilkne — tõesti silma-
pilkne hääletus. Vasttulnukad peatusid ringi
vahtides. Siis hakkas Corland rääkima, pöö-
rates minu poole, võib olla sellepärast, et mul
oli püstol alles käes. Ta hääled kõlas harilikult
ja igapäevaselt.

„Kas keegi on haavatud?“ küsis ta.

Näitasin püstoliga haavatud kurjategijate
pääle.

„Väikesed haavad, arvan,“ vastasin. „Nende
oma süü! Oli põhjust —.“

Kuid Corland oli ju minust ära pööranud.
Ja härra Vandamarke oli haruldaset rahuli-
kult pannud prillid ette ning vahtis, lõug natuke
püsti, toas olevaid inimesi. Esimest korda sest
ajast, kui olin tutvunenud temaga, ei meeldinud
mulle ta silmade ilme. Igatahes poleks ma
tahtnud, et ta oleks vaadanud minu päale nii-
suguse ilmega, nagu vaatas kahte ta ees olevat
inimest. Ses vaates oli kõvadust ja armutust,
mis ei ennustanud neile hääd, ja kui ta rääkis,
siis oli ta hääled nagu jää või teras — ükskõik
kumb. Minule tundus see külm nagu jää ja
terav kui teras.

„Oh,“ ütles ta, vahtides nahkkraega meest
päälaest jalatallani. „Te... te? Oh!“ Siis
pöörates proua Kennerley poole: „Ah... teie!“
ütles ta. „Trafferdale'i olen muidugi ju näinud.
Hm... nii, nii!“ Ta pööras vana härrasmehe
poole, silmitsedes teda uudishimuliselt. „Ja
teie, sir?“

„Seletasin praegu neile inimestele, kes ma
olen, härra Vandamarke,“ vastas vanake ki-
irelt, „tunnen teid, kuigi te ei tunne mind!
Olen John Ellerbrook — mu nimi on teile ehk
tuttav. Kummalises kohas — ja kummalistes
oludes — kohtame teineteist, härra Vanda-
marke!“

Viimase ilme oli ikka veel jäine.

„Ja mis teeb härra John Ellerbrook siin?“
küsis ta. „Äriasjus?“

„Mind meelitati siia, sir!“ vastas vana härra,
pahaselt rõhutades sõnu. „Mind meelitasid siia
need kaks — too naine ja too mees — ostma

muinaslooliselt kallist teemanti. Seda säälaual — mis pole mingi teemant!“

Pöörasime kõik härra Vandamarke'i poole — Rosalie ja mina, tundes rohkem kui uudishimulist ärevust. Sest nüüd oli kindlasti tulnud otsustav silmapilk, kui see polnud Vandamarke'i teemant. . .

Kuid härra Vandamarke oli võtnud asja ja hoidis seda oma paremas pihus. Ta heitis kavalalt ja pilkava pilgu härra Ellerbrooki pääle.

„Kuid möödate siiski, et see on hästi järele tehtud?“ ütles ta pool naljatades. „Igaüks pole nii hää otsustaja — igaüks pole niisugune asjatundja, nagu härra Ellerbrook! Ei!“ lisas ta häält tõstes ning kivi lauale tagasi visates. Muidugi, see pole teemant! See on järele tehtud, väga hästi tehtud . . . minu teemandi järele. Ja see on kindlas kohas!“

Kuulsin, kuidas Rosalie tõmbas hinge ja aimasin, mis ta mõtles. Samasugune tunne oli mul eneselt. Ettekujutuses nägime kõik, mis olime läbi elanud viimase kahekümnenelja tunni jooksul — ja sel silmapilgul polnud mul eriti hää tundmus härra Vandamarke'i vastu. Kuid ta rääkis jälle.

„Jutustan teile, härra Ellerbrook, kuidas see kõik juhtus,“ jätkas ta pöörates vana härrasmehe poole. „Teie ehk ei tea seda, kuid seni olen olnud täiesti võõras siin maal. Kui tulin mineval kevadel, tahtsin natuke tegutseda ärialal. Ei saa ärialal tegutsedes olla inimestega kokku puutumata. Sellepärast peab inimesi tundma õppima. Tutvunesin mõnedega — siin vaatas ta tähendusrikkalt nahkkraega mehe ja proua Kennerley pääle — „ja neist paistsid mõned petlikud olevat. Kartsin seda — minu seisukorras mees on petiste ja teiste loomulik saak — ja tahtsin teada, mis keegi oli. Selleks korraldasin ajakohase kätte. Mul on üks teemantidest ja kallimatest teemantidest, mida kunagi on toodud päevavalgusele, — see, nagu öeldud, on tehtud tema järele, — ja ma teatasin inimestele, et omasin seda, ja näitasin sedagi, et kandsin teda ikka kaasas. Kas saate aru, härra Ellerbrook? Näete, tahtsin neid inimesi tõsise katse abil läbi uurida. Viimaks juhtus see, mida olin kavalalt ette valmistanud: mind võeti tasa kinni ühes tolle noormehega, viidi minema ja sunniti loovutama — see! Aimasin kogu aeg — rohkemgi kui aimasin — kes oli tembu toimepanija. Pidasin selleks Trafferdale'i, kahtlustasin teda algusest pääle. Kuid ma eksisin! Trafferdale oli tolle naise abiline!“

Ta näitas sõrmega proua Kennerley pääle, ja hoidis käe väljasirutatult, kui jätkas kõnet.

„Olen vana narr!“ ütles ta tusaselt naerdes. „Teda ei kahtlustanud ma sugugi! Ta on kaval, osav, salasepitsev naine — pettis mind väga kavalasti. Ma ei kahtlustanud teda, härra Eller-

brook, ja kuuldes, et ta (oma sõnade järele) oli erateel seda asja teada saanud, saatsin talle rahustuseks eile õhtul Birminghamist salakirjaga kirjutatud kirja, milles teatasin, mida tolle ajani ei teadnud — et varastatud kivi polnud õige teemant, vaid ainult selle pettekuju. Miks ta kirjast hoolimata ikkagi katsus valetteemanti müüa. . .“

„Ta sai kirja alles hiljuti, sir,“ ütlesin mina, astudes äkki lähemale ja võttis paberi, mille proua Kennerley oli kortsutanud ja ära visanud. „Hiljem võin öelda teile selle põhjuse — kuid pole kulunud veel kümnet minutit pääle seda, kui ta sai teada, et too polnud õige teemant.“

Härra Vandamarke paistis vähe imestanud ja kõhklev seda kuuldes, kuid ta raputas ainult pääd.

„See siis seletab proua Kennerley kangekaelsust kirjast hoolimata,“ ütles ta, „kuid ei seleta petmist! Ta plaanitses selle tembu, et riisuda mind, ta tööandjat! Ja plaanitses selle väga osavalt, Gregg. Nägin Trafferdale'i täna haigemajas — käisin ühes Corlandiga tema juures. Too naine oli teda oma võrku meelitanud ja uimastanud mingi joogiga — kuid nüüd on lori lõppenud. Mul pole muud öelda kui et, kui teie, härra Ellerbrook, viitsite tulla minu juure, siis näitan teile õiget teemanti. Ja nüüd, härra Gregg, arvan, et teil ja Rosaliel oleks kõige parem tulla koju — auto ootab tänaval.“

Ta pööris nagu ükskõikselt, kuid äkki pööris tagasi ja võttis valetteemandi kätte. Enne kui keegi jõudis teda takistada, viskas ta selle tulle. Kuuldus kihin — nõrk ragin. . .

Järgmine juhtumus oli, et politseiseersant astus jälle esiplaanile. Ta oli kuulnud peaaegu häätähtliku kannatliku ilmega — nagu kuulates õrnalt, tähelepanelikult last, kes jutustab oma mängust.

„Ja need kaks, hääd härrat?“ küsis ta, näidates põidlagi kurjategijaid. „Ja need kaks meest? kas keegi tahab neid süüdistada ja milles?“

Härra Vandamarke andis mulle ja Rosaliele märku enesele järele tulla ja läks ukse poole.

„Mina mitte,“ ütles ta järsult. „Mingu oma teed! Minu teele nad enam ei astu.“

* * *

Teel Prince's Gate'ile olime vaht. Härra Vandamarke'il ei näinud olevat tahtmist rääkida. Rosalie vahtis aknast tulesid ja näis olevat hajameelne; ja mul polnud midagi öelda. Mõtlesin Vandamarke'i ukse juurest koju minna, kuid nad ei tahtnud seda kuulda — kumbki nõudis, et pidin jääma lõunaks.

„Pääle seda, mina tahan, et tulete sisse!“ sosistas Rosalie iseäralise rõhuga. „Te peate!“

Läksin siis. Rosalie viis oma isa ja minu väikesesse omapärasesse Hollandi tuppa, kus olin esimest korda tutvunud majaga. Ta sulges ukse ja pööris härra Vandamarke'i poole.

„Nüüd, isa!“ ütles ta käskivalt. „Ma nõuan sind aruandele härra Greggi juuresolekul. Oled olnud tema ja minu vastu väga halb — väga alatu. Oleme täna igasuguseid juhtunusi läbi elanud ja olnud päris hädaohuski — iseäranis härra Gregg — ainult sinu vigurite pärast! Minu pärast võid teha, mis tahad, et jõuda selgusele, keda võid usaldada, keda mitte, ja mul on häämeel, et tulid avalikuks selle kassi hambad, — kuid sa oleks võinud võtta härra Greggi ja mind oma usaldusaluseks. Minu meelest pead sa meilt mõlemilt alandlikult andeks paluma! Kuid mina ei lase sind nii vähega — kas kuuled!“

Härra Vandamarke pilgutas mulle silma üle Rosalie õla: ma pole kunagi näinud meest, kes oleks paistnud olevat vähem kahetsev ja surutud.

„Noh, mu kallid, ja missuguse lunastusrahaga vabastad siis minu?“ küsis ta, näpistades naljatades tütre kõrva. „Kas tahad uut kleiti?“

„Rumalus!“ ütles tütar. „Ma ei rahuldu vähemaga kui selle teemandiga — õige, tõsise kiviga! Sa pead andma selle mulle, täiesti mulle — kohel!“

„Seda ei saa!“ naeris isa. „Teemant on pargas luku taga.“

„Siis homme hommikul,“ usutas tütar. „Ütle, et teed seda — nüüd! Vähema eest ei anna sulle andeks. Kui sa seda ei tee, siis panen su saapad tudisema!“

„See pole nali!“ ütles isa, ikka veel naerdes. „Olgu — saad selle! Homme keskpäeval!“

Siis ta läks toast välja. Rosalie pööris minu poole.

„Kohe, kui teemant on minu käes,“ ütles ta saladuslikult, usaldavalt, „annan selle teile. Võin usaldada teid, et panete selle kuhugi, kus ta on väljaspool hädaohtu ja minu tarvitada. Sellega ei mängita enam.“

Sel hetkel sähvatas mu elu hiilgavam mõte sätendavalt, kuumalt mu noorest ajast.

„Võtan varanduse oma kätte hoiule,“ ütlesin innukalt, „ühe tingimisega!“

Ta pööris ning vaatas minu päale, ja millegi pärast tõusis ta näkku kerge puna.

„Tingimisega?“ hüüdis ta. „Missuguse tingimisega?“

„Et teemandi omanik tuleb kaasa!“ seletasin julgelt. „Just nii!“

Ei taha väita, et ta ei öelnud selle tulevat äkki. Ta oli teataval määral vanaaegne ja ehk ütles nii. Pole tähtis! Viie minuti pärast teadsin, et mu kummaline juhtumine oli lõppenud kõige õnnelikumalt.

(Lõpp.)

LAEV.

KATKE BYRONI POEMIST „SAAR.“

Tõlkinud O. Arumäe.

*Käes hommikualvus; läbi vete muljub
laev kiire tee, mis lainetab ja huljub,
ning vagudena taganevad teelt
vood uhke kuningliku adra eelt;
ees kauged sõidud laias vetevallas,
ta taga mõni veetlev saarekallas.
Õõ vaikne pikka kahvatab ja hakkub,
loor pidev helenevalt merelt lahkub,
delfiin, aost lähenevast teadlik ju,
pääd tõstab, koidu ootel kärsttu
ning tähe järel täht ju häbelikult
laud helendavad pöörab sügavikult;
veel äsja hall taas valgeks helgub puri
ja värskest tuulest kaardub laineturi,
vee punetises aimub kerkiv päev,
kuid enne — teha tegu meelejääv.*

*Veel, kipper julge, unedele andud,
täis usku neisse, kes su valveks pandud:
näed vaimus Briti saavutatud randa,
kus, rõhünd hädaohu raske kanda,
sa kuulud hiilgavasse nimestikku
vää, püüdnu lõunanaba tormilikku.
Käes võit, jäänd pisut kojutulekuni —
kas ei peaks olema sul julge uni!
Oo, laeval neid, kes koduteest ei hooli,
kääed metsikumad isuks hoida rooli,*

*noor süda mõni, ihkav kauneid saari,
naist suvõrna, sooje taevakaari,
mees mõni koldetu, kel kaua sammu
maad võõrad veelend, kodust loobund ammu,
kel meelikam kui ebakindel laine
näib lihtsas laanekoopas hellik naine —
muld, hõlmast heitev rikkust uhkavat,
mets, kutsuv meelt tõbraskust puhkavat,
aas, mille üle tühjendades visand
kõik sarved küllus; maa, mil puudub isand;
soov, juba aastasajad püsind ilha,
et oleks käskijaks vaid enda iha,
pind, mille ohtrust kurnama ei tulda,
kust päike keedab viljasaagi kulda,
priius, mil igas loolas kodutalu,
suur õitsev aed, kus uidad lennujalu,
kus süda rasked mured unustab,
kus loodus rahvad lapsiks tunnustab;
toit, vill nende rikkus ainukene,
neil laevastikuks vähenõudlik vene,
neil rõõmuks lainemurru tuiskav vaht
ja karastuseks kalastus ja jaht;
ning võõraim, mis neil kodususes koopa
meel teab, poeg võika tundmatu Euroopa:—
see eesmärk, mille helendavaill rannul
on meeste ihk — soov, mil käib häving kannul.*

India luuletaja ja filosoof Rabindranath Tagore

ümberilma reisil Buenos-Aires m. a. viimastel päevadel. Tagore kuulsus algas Euroopas a. 1912, kus ilmus tema luuletuskogu „Gitanjali“ ingliskeeles. 1913 a. sai ta Nobeli kirjandusliku auhinna. Nooremas põlves oli ta peasjalikult lüürikuna tegev, hiljem ka filosoofiliste ja usulismüstiliste ainete käsitajana. Ta teoseid on Indias Bengaali keeles üle 60 köite: luuletusi, näidendeid, romaane ja filosoofilisi juurdusi. Mõned tema teosed (näidendid) on ka Eesti publikumile tuttavad („Ohver“ ja „Kuninga kiri“). Pääle ilmasõda oldi temast eriti vaimustud Saksamaal, kus ta pidas ülikoolides ringreisil kõnesid India vaimukultuuri üle. Tema esinemine on prohvetlik, ta väljendusviis on selge, loomulik ja sügavalt hingestatud. Ta tahtis ilmasõjast vapustatud ja tasakaalu kaotanud Euroopale tuua aimu India seni vähetuntud, kuid vanast kultuuri põhjalt võrsunud ilmakäsitlusest ja sügavalt mõtlilikust tasakaalust. Sellest oleneb tema vaimustatud vastuvõtt kõige enam sõjas vapustada saanud Saksamaal. Nüüd teeb ta seda India vaimueluga tutvustamise tööd edasi suuremal ringreisil, millega ta on jõudnud Lõuna-Ameerikasse. Buenos Airesi jõudes jäi Tagore haigeks, nii et tema poeg Inglismaalt kohale pidi sõitma. Kirjanik on 63 aastat vana. Pilt on võetud laeval Buenos Airesi jõudmisel ja on saadetud „Aole“ ühe Ameerikas viibiva Eesti kirjasaatja poolt.

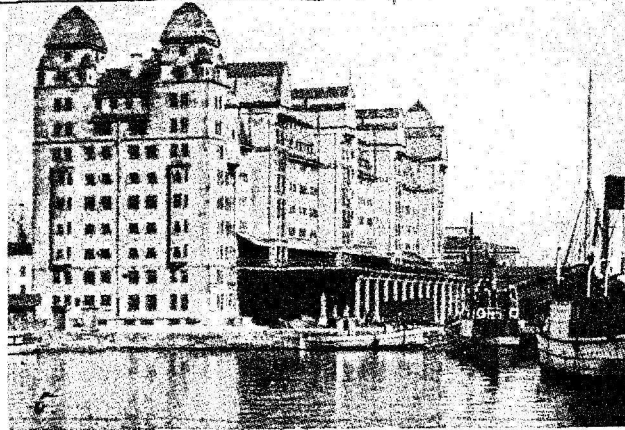

Charli Chaplin oma abikaasaga.

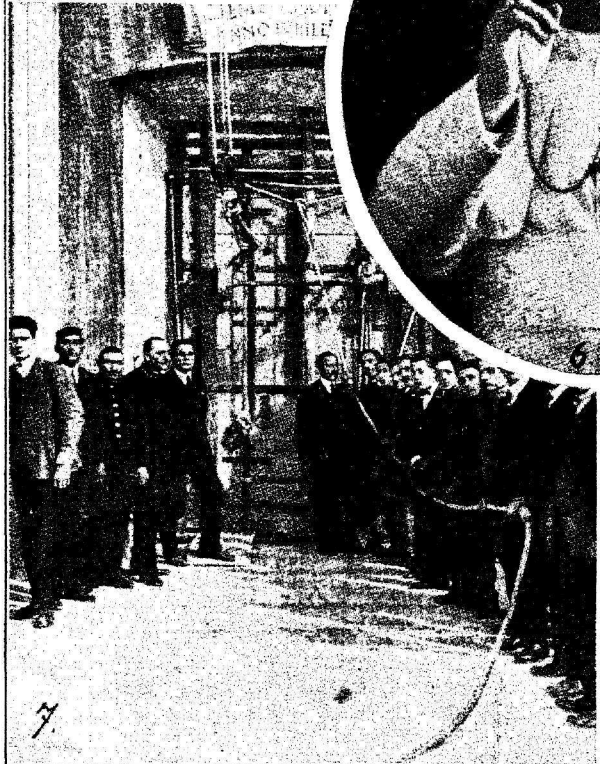

Ungari uus välisminister Tibar Szeitovszky.

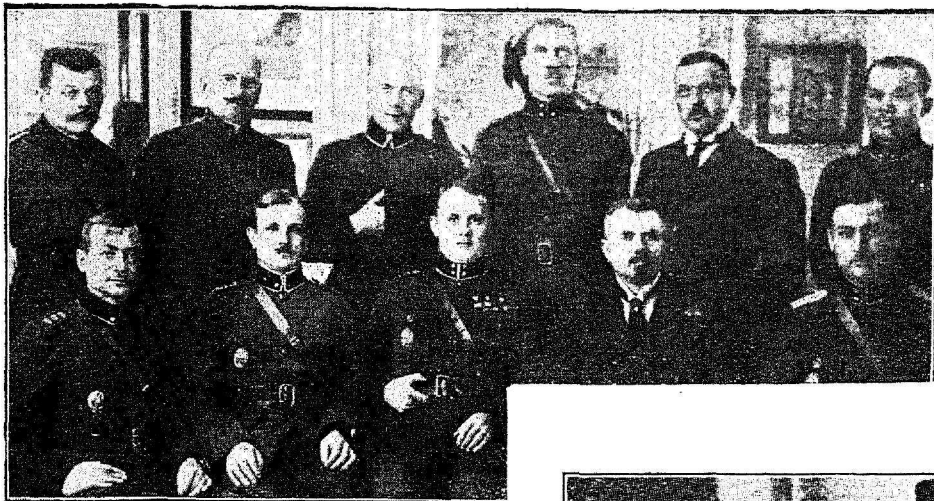

Kuulsad naised: 1. Maria Rossi, 2. Contessa Piccolomini Itaalia fasc'istlikud naisjuhid. 3. Tantsijanna Mary Wigman, kuulus omapäraste tantsudega. 4. Chaplini naine Lily Gray. 5. Sadama vaade Norra päälinna Oslo, endise Christiania pääle.

Püha aasta avamise talitus Roomas. Ringis: Paavst Pius XI avamistalitusele minemise ülikonnas. Vasakul: Püha väravate avamise eeltööd. Väravate tagakülg; töölised säevad kõisi, millega väravat alla lasta. Paremal: Väravate pidulik külg. Paavst väravate pihta koputamas.

Eesti sõjaväe vabadsõjaaegsed juhid.
Istuvad vasakult: Sõjamin. abi kindral maj. A. Larka; kindr. maj. J. Soots; vägede ülemjuhataj. kindr. leitn. J. Laidoner; aseadmiraal J. Pitka; var. val. üll. kol. R. Reiman. Seisavad: diviisiüll. kindral major E. Pödder; sanitaarkindr. dr. Lossman; diviisiülema kind. maj. A. Tõnisson; kolonel K. Parts; kolonel Puskar; kolonel J. Rink. Neil päevil lahkusid oma kohtadelt kindr. A. Larka ja kolonel K. Parts.

Keskel: Uued välismaade saadikud viisiidil riigivanema juure.

Vasakul: Nõukogude Vene saadik Petrovsky (tervitab) Eesti välisministeeriumi esitaja hra Markusega. Paremal: Leedu saadik Aukstuolis (vasakul) Eesti välisministeeriumi esitajatega hr. Puhk ja hr. Markus.

Jõulud Taagepere tiisikusehaigete sanatooriumis.
Haiged ja neid külastama tulnud võõrad sanatooriumi trepil.

KUIDAS AVATI PÜHA AASTA 1925 ROOMAS.

Katoliku kirik kuulutab iga 25. aasta pühaks. See komme on maksev 1300. aast. alates, esialgul küll 100-aastaste vaheaegadega. Sarnane püha aasta peab kuulutama katoliku kiriku kestvust, rahvaste rahu ja kiriku ühtsust.

Kirjeldame ühe Prantsuse allika põhjal, ühenduses lüh. 50 olevate piltidega selle sündmuse ametlikku käiku Roomas, Püha Peetri kirikus, kus paavst Pius XI seda usklikku toimetust talitas.

Jõululaupäeval, 24. det. 1. a. kell 11 ajal jõudis paavst Pius XI juba ammu diplomaatidest, kuningakodade esitajaist ja aristokraatiast täidetud Püha Peetri kiriku pääkabelisse, riidetud valgest siidist sutaani, mantlisse ja paavstliku mütsiga. Kardinaalide saatel, kes kandisid suuri mantleid ja valgest damaasist mitre, läks ta kuulsasse Sixtiini kabelisse, et siin püha sakramenti vastu võtta. Siin, basiilika pääruumis on eel-seisvaks Püha värava avamiseks kõik valmis korraldatud.

Pius XI võtab platsi kõrgel alusel asuvale troonitoolile, pahemal pool Püha väravat. Kardinaalid, kõrgemad vaimulikud ja võõrad võtavad aset neile igauhele seisuse kohaselt määratud platsidel. Puhutakse trompeete. Algab Sixtiini kabeli lauljate koorilaul. Vähe hiljem seob paavst endale valge põlle ette ja hoides paremas käes põlevat vahaküünalt asub päeva tähtsama talituse täitmisele.

Kindlal sammul astub ta kolm marmorastet üles Püha värava nime kandva avara seinaga ette, annab vahaküünla kardinaal-diaakooni kätte, et võtta vastu mõlema käega kardinaal-hooldajalt kuulsa kuldhaamri, millega koputab üks kord Püha värava müüri pihta, sõnades Ladina keeli: *Aperite mihi portas iustitiae* (avanege, õi-

guse väravad). Kapellaanid laulavad korrates: „Astuge temasse, kiidetud olgu Issand“. Teise tugevama löögi juures laulab paavst salmi: *Introibo in Domum Tuam, Domine...* (astun sisse Su templi, Sinu kartuses). Ja lauljad võtavad viisi üles: „Heidan põlvili Sinu tempelisse, Issand, Sinu kartuses.“ Lõpuks, kolmanda, kõige valjema löögi päale laulab paavst: *Aperite mihi portas, quoniam nobiscum Deus* (avanege mu ees, väravad, sest Jumal on meiega). Koor vastab: „Kes kinnitab Iisraeli jõudu.“

Püha Peetri kiriku sisemas on kirikuteenrid samal ajal valmis säetud juba varem lahtisaetud seinaga, mille pihta paavst koputas, kõite ja blokkide varal karmesti ja müürata alla tõmbama ratašalusele, millel kogu mahatõmmatud sein siis nagu iseenesest kõrvale tõmmatakse.

Pikkamisi, salmilaulude saatel tuleb paavst tagasi troonile.

Sein laskub korruga alla. Külmal õhupuhang käib üle koosolijate, kes juba isegi meeoleolu vangis on. On sündinud ime. Lihtsasse, peaaegu tahumatusse Püha värava avausse paistab avar vaade Vatikaani basiilikast. Löövide ja kuplite päale langeb hele valgus. Nende valguslainete sees helgivad päratud sambad, seinailustuse kuld läigib silmipimestavalt.

Paavst palvetab; ta jätab uuesti trooni, hoides käes küünalt, teises käes patriarki risti. Jõudes Püha värava lävele, langeb ta põlvili, palvetades *Te Deumi*. Siis astub ta üksinda üle läve ja sellel silmapilgul kõlab valjusti üleval Püha Peetri määratu tornikell (mille suurus on 2 m. 45 sm. läbilõikes), kuulutades püha talituse lõppemist. Ja kõik lugematud suuremad ja vähemad kirikukellad üle terve Rooma hakkavad helisema, kuulutades püha aasta algust.

PETLEMA TÄHT.

Ainetel V. N.

Juba aastasandade kestel on hulk astronoomide püüdnud vastust leida küsimusele: missuguse kosmilise sündmusega oli meil tegemist evangelisti poolt jutustatud Petlema tähe loos. Kas oli see tõesti uus, äkki taevaalaotusse ilmuv täht, või midagi muud sellelaadilist? Hulk teooriaid on sel puhul aegade kestel esitatud, nende hulgas ka suur osa õige fantastilisi. Kuid siiski leidub neis ka mitmeid õige tõenäolikke, põhjendatuid täpsetel astronoomilistel arvutustel.

Kõige päält peame õiendamise meie ajaarvamise üht väikest viga. Nimelt on Kristus sündimise aasta suhtes eksitud, kui seda sündmust arvatakse 753. või 754. aastasse päale Rooma asutamist. See esimesena Dionisus Väikese poolt esitatud arvamine on ekslik, mida tõendab terve rida ajaloolisi andmeid ja fakte, mille järele Kristus pidi sündima mõni aasta enne meie ajaarvamise aluseks võetud tähtaega. Nii on näit. kind-

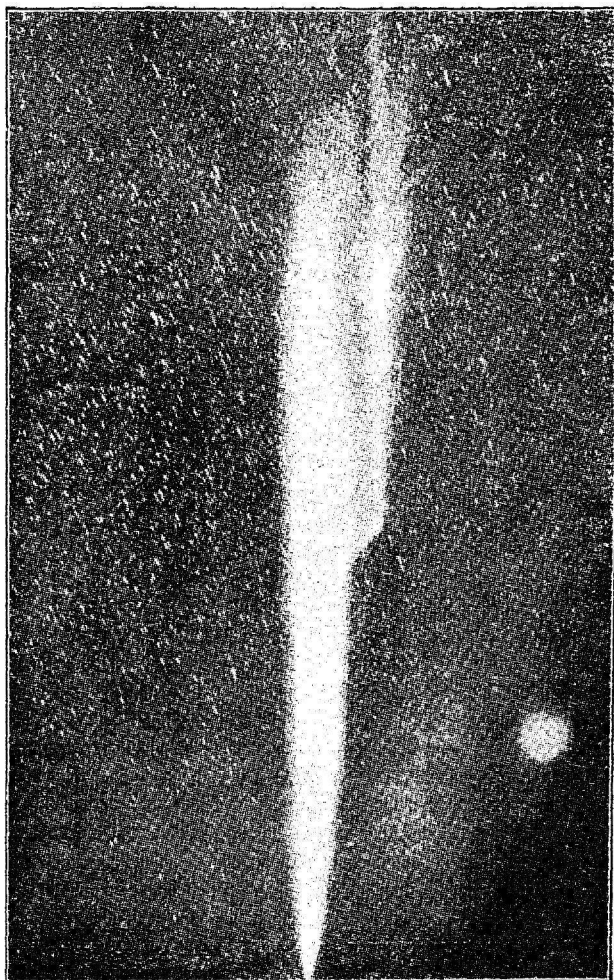
laks tehtud, et Herodes Suur suri juba aastal 750 päale Rooma asutamist. Ei võinud ju siis Kristus sündida aastal 753 või 754 päale Rooma asutamist, kui ta sündis Herodes Suure valitsemise ajal, vaid ta sündimisaeg tuleb asetada mõni aasta enne Herodesse surma, umbes 746.—748. a. päale Rooma asutamist. Nõnda ei tohiks me siis ka praegu kirjutada aastat 1925 p. Kr. s. vaid peaksime õieti kirjutama aastat 1930, 31 ehk koguni 32 p. Kr. s. Seda ajaarvamisvea õiendamist olime sunnitud ette võtma selleks, et enam-vähem kindlaks määrata ajajärku, milles otsida kosmilist sündmust, mis oleks identne Kristuse sündimise ajal hommikumaa tarkade poolt tähele pandud uue tähe ilmumisega. Nii siis — Kristus sündis 5—7 aastat enne 0 aastat ja uue tähe ilmumist tuleb otsida sel ajal või mõni aasta veel varemgi, sest ta pidi ju Kristuse sündimisaega ette kuulutama.

Missugune võis olla siis see kosmiline sündmus, mis Kristuse sündimist teatas hommikumaa tarkadele?

Suurema jao sel puhul aja kestel tekkinud teooriaid võiksite paigutada nelja gruppi:

Petlema täht oli: 1) planeet Venus; 2) mingisugune komeet; 3) n. n. „uus“ täht; 4) kahe või kolme planeedi liitumine.

Halley komeet

13. mail 1910, mida peeti kauemat aega Petlema täheks.

Tihti esitatud arvamine, et Petlema täht on planeet Venus ses seisus, kus ta oma ringkäigus ümber päikese meile hommikuti paistab, pole küllalt tõenäolik, kuna säärane harilik, iga aasta korduv nähtus kunagi hommikumaa teadlasi mõtte päälle poleks võinud viia, et on sündinud uus, tähtsa tulevikuga Juuda rahva kuningas, kelle kummardamiseks nad oleksid ette võtnud pika, vaevajäse teekonna.

Juba enam tõenäolik on arvamine, et Petlema täht on komeet. Ning tõepoolest on Hiina ajaraamatutes leida teateid, mis kõnelevad aastal 12 e. Kr. s. ilmunud suurest komeedist. Viimase aja teadlaste arvutuste

põhjal on meil siin tegemist Halley perioodilise komeediga, mis viimast korda ilmus meie silmapiirile aastal 1910, kus maakera komeedi sabast läbi läks. Mõnigi vahest mäletab veel neid viimsepäeva tuleku kõmujutte ja seda rahva hulgas valitsevat hirmu, mis tekkis enne komeedi ilmumist maakera ja komeedisaba kokkupõrke ettekuulutuse tagajärjel, sest oli ju iga komeedi ilmumine vana rahva arvates läheneva suure hädaohtu hoiatavaks ettekuulutajaks, ning nüüd veel — tegelik kokkuputamine komeedi sabaga!

Usk, et komeedi ilmumine inimsoole suurt häda ette kuulutab, valitses aastatuhandeid rahvaste tõekspidamises ja püsis isegi kõigiti haritud teadlaste juures kuni möödunud aastasaja alguseni. Kuid just see asjaolu lasebki meid oletada, et Petlema täht ei võinud olla komeet, sest tolle aja hommikumaa teadusmehed poleks ju siis kunagi arvamisele võinud tulla, et tookord ilmuv komeet sedapuhku mitte nagu harilikult hädaohtu ette ei kuuluta, vaid just seekord, vastupidi senistele tõekspidamistele, rõõmusõnumeid kuulsa tulevikuga, tähtsa Juuda rahva kuninga sündimist kuulutab.

Päälegi oleks säärast haruldast nähtust, kui on suure komeedi ilmumine, päälle hommikumaa tarkade ka muu rahvas pidanud tähele panema, mis aga mitte ei sündinud, sest evangelist Matteus kõneleb: „siis kutsus Herodes targad salaja ja kuulas neilt öieti seda aega, mil täht oli paistnud“. Tähendab, ei olnud Juudamaal seda tähte tähele pandud ja Herodes ei teadnud kuni hommikumaa tarkade Jerusalemma ilmumiseni kõige vähematki uuesti tekkinud tähest.

Nõnda peame siis ka arvamist, et meil Petlema tähe ilmumise juhtumisel tegemist oli komeediga, kui vähe tõenäoliku kõrvale heitma ja paremat seletust otsima.

Palju tõenäolikum on juba arvamine, et Petlema täht oli sarnane kosmiline sündmus, mida küll tähele panna võisid tähtedega kaetud taevavõlvi alalised uurijad-teadlased, kuid mis jällegi polnud sedavõrd silmatorkav, et seda tingimata oleks pidanud nägema ka iga lihtne surelik, kes aga oma pilgu tähis taeva poole oleks juhtinud. Seepärast peame seletust otsima säärase ilmuvuste hulgas, mis harilikule surelikule midagi iseäralikku ei avaldanud, küll aga teadlaste päälle sarnaselt võisid mõjuda, et nad sel puhul pikka ja vaevalist teekonda Jerusalemma otsustasid alustada.

Sarnaseks kosmiliseks sündmuseks võis küll olla n. n. „uue“ tähe ilmumine.

Nagu teada, on õige mitmel korral uute tähtede tekkimist tähele pandud. Nende ilmumist seletatakse suurte kosmiliste katastroofidega: kaks kustunud ehk vähese valgusega taevakeha põrkavad kokku kusagil lõpmata kaugustes, tekib hiigla maailmade tulekahju, mis meile maakera elanikkudele paistab uuesti ilmuva tähena.

Kõige suurepärasem uue tähe ilmumine oli aastal 1572, mis kogu haritud ilma tähelepanu äratas. Uut tähte nähti esimest korda 9. nov. 1572. a. Cassiopeia tähekujus, kohal, mida alles päev enne seda, 8. nov., astronoom Cornelius Gemma oli uurinud, ilma et ta uuest tähest vähematki oleks märganud. Kuid juba järgmisel

päeval säras samal kohal uus täht kogu omas iseäralises hiilguses.

Uus täht, mida nimetati Nova Cassiopeiae, või ka Tycho täheks, kes teda esimesena silmas, säras ligi kaks nädalat omas täies, lõkendavas hiilguses. Kuid juba järgmise, 1573. aasta märtsikuul oli ta heledus vähenenud lihtsa 1. suuruse tähe heleduseni. Sama aasta maikuul muutus ta 3. suuruse täheks, novembris, s. t. umbes aasta pärast ta ilmutumist, oli ta vaevalt veel näha ja järgmise aasta märtsis polnud tast palja silmaga enam vähematki märgata.

Tycho kaasaeglane, matemaatik Cardanus, jälgides, kas seda tähte vahest ka varem pole nähtud, leidis vanades ajaraamatutes, et ka aastatel 945 ja 1264 samas Cassiopeia tähekkogus uued tähed nähtavale olid ilmunud. Võis arvata, et neil juhtumistel on tegemist sama tähega, mis iga vähe enam kui kolmesaja aasta tagant perioodiliselt heledamaks muutub ja jälle kustub. On meil siin tõepoolest tegemist perioodilise tähega, siis oleks üks ta ilmutumistest langenud umbes Kristuse sündimisaajasse, kuigi selle tähe priodide vahe on äärmiselt kõikum.

Nagu näha, on sel teorial õige hulk positiivseid külgi, kuid ta jätab meile arusaamatuks evangelist Matteuse sõnad: „ja täht käis nende (hommikumaa tarkade) eel, kuni ta tuli ja seisis...“

Vaatleme nüüd ka veel neljandat teooriat: Petlema täht oli kahe või kolme planeedi liitumine.

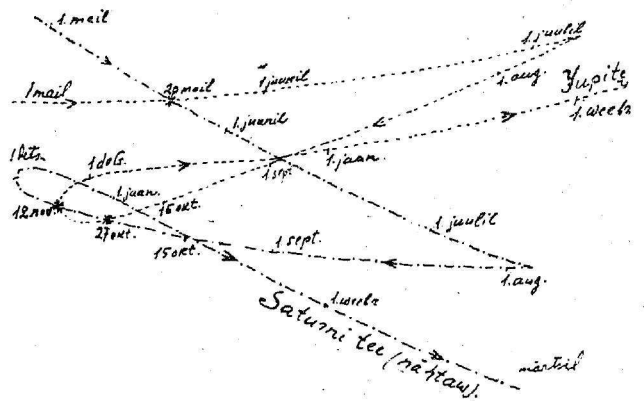
Vahest nii mõnigi lugejaist imetles 1911. a. 16. vastu 17. augusti ööl taevavõlvil haruldast nähtust — kahe heleda planeedi, Marsi ja Saturni, liitumist. Punakas-kollane Mars ja tinakarva Saturn, selgesti eraldudes teistest taevatähtedest, lähenesid üksteisele sedavõrd, et nad peaaegu ainsa väga heleda tähena paistsid.

Vanal ja keskajal oleksid astroloogid, kes planeetidel uskusid suurt mõjuvõimu maapäässete sündmuste suhtes olevat, säärast kahe vägeva planeedi mõjuvõimu ennenägemata ühinemist ülitähtsaks sündmuseks pidanud, mis kindlasti midagi iseäralikku ja saatustlikku ette kuulutama pidi. Harilik harimata rahvas aga, kes harjumatu taevasündmuste vaatlemises, poleks tol ajal sarnasi kahe planeedi liitumist vist mõistnud tähele pannagi.

Kuid sarnaseid kahe planeedi ühinemisi on ka juba varem olnud ja kuulus Kepler oli esimene, kes arvutuste abil kindlaks tegi, et aastal 7 e. Kr. s., tähedab parandatud ajaarvamise järele just Kristuse sündimise ajal, kaks astroloogide silmis mõjuvõimsamat planeeti, Jupiter ja Saturn, vägevuse ja saatustlikkuse sümbolid, liitusid kevadpunkti läheduses. Kepler, kes hästi tundis nii vana- kui keskaja astroloogide õpetusi, oli ju ta enda kokku seatud tuntud Wallensteini horoskoop, jõudis otsusele, et Petlema tähe all ei tulegi muud mõista kui seda Jupiteri ja Saturni liitumist aastal 7 enne Kr. s., sest, nagu varemgi öeldud, pidi seesugune sündmus vanaja astroloogide päale kõige sügavamat mõju avaldama. Ta võis neid kergesti arvamisele viia, et see kahe vägeva planeedi liitumine ainult vägeva Juuda kuninga sündimist

võib tähendada. Et hommikumaa targad vana testamendi Juuda rahva messiase sündimise kohta käivatest ettekuulutustest kuulnud võisid olla, on küllalt tõenäolik, sest tungisid ju sõnumid seesugustest ettekuulutustest kaugele üle Juudamaa piiride ja oli ju Juuda rahvas omal ajal seks küllalt suur ja vägev, et teda ka ta kaugemad naabrid võisid tunda.

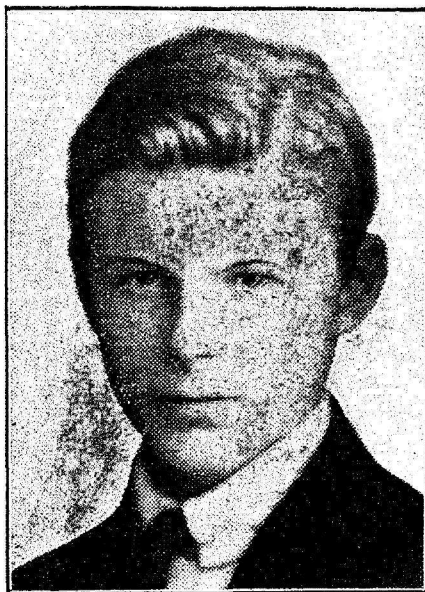
Need Kepleri arvutused on pärastistes ja täpsemates arvutustes ainult tõendust leidnud ja veelgi enam — Kepleri arvamine Petlema tähe suhtes võidab viimaste arvutuste põhjal aina tõenäolsuses. Selgub nimelt, et aastal 7 e. Kr. s. pole Jupiter ja Saturn mitte ainult üks kord Kalade tähtkujus liitunud, vaid tervelt kolm korda järgimööda.

Esimene liitumine oli 20. mail: mõlemad planeedid lähenesid üksteisele kuni 1 kraadini ja neid võis silmata enne päikesetõusu hommikutaeva idapoolses servas. Jupiter möödus Saturnist põhja poolt. See planeetide seis võis hommikumaa tarkades imestust äratada ja neile ettekuulutusi messiase ilmutumise kohta meele tuletada. Selle tõekspidamise mõjul asusid nad teele Jerusalemma uut kuningat kummardama. Sinna pidid nad jõudma sügisel. Ilmudes Herodesse juure, kõnelesid nad sellele oma tähelepanemistest ja selle tagajärjel tekkinud arvamistest. Herodes püüdis neilt hästi järele täpselt uue ilmuvuse tähtaega. Tähendab sel ajal, kui nad Jerusalemas olid, polnud tarkade poolt hommikumaaal tähele pandud nähtust taevavõlvil enam näha, sest muidu ei kõneleks targad Herodesele: „meie oleme tema tähe näinud...“, vaid oleksid talle lihtsalt seda iseäralikku ilmutust taevavõlvil näidanud. Pärast kõnelemist Herodesega „läksid nad ära, ja vaata, täht, mida nad hommikumaaal olid näinud, käis nende eel.“ Vahepeäl olid planeedid, mis üksteisest mööda olid rännanud, omas nähtavas teekonnas mõlemad ümber käänanud ja lähenesid uuesti üksteisele, kuni nad 27. oktoobril uuesti liitusid. Tähendab rännates Jerusalemast kojupoolt ja lähenedes teel Petlemale, panid targad taevavõlvil uuesti sama sündmust tähele, mida nad kodus — hommikumaaal olid näinud. Neil pidi tahtmatult arvamine tekkima, et nad Juuda kuninga sündimispaigale lähenevad, sest milleks siis muidu uuesti see märk taevavõlvil? Kolmas planeetide liitumine oli 12. novembril, sest Jupi-

ter, tehes taevavõlvil väikese sõlme, asus uuesti edasi-
liikumisele. Teise ja kolmanda liitumise vahel pidi Jupi-
ter, uuesti üle minnes tagurpidisest liikumisest edasi-
liikumisele, teatud punktil Saturni läheduses mõne aja
paigal seisma. Sel ajal olid targad Petlema jõudnud ja
panid siin seda Jupiteri seismajäämist tähele — „kuni
ta tuli ja seisis“, ja targad ei võinud seda teisiti mõista,
kui et nad õigele kohale on jõudnud.

See viimane arvamine Petlema tähe suhtes, mida
esimesena väljendas Kepler ja mida viimasel ajal eriti
südikalt on kaitsnud Saksa teadlane Kurd-Laßwitz, on
ainuke, mida peaaegu täpselt võib kokkukõlastada evan-
gelist Matteuse ülestähendustega, sest ükski muu varem-
nimetatud teooriaist ei seleta meile lauset: „ja täht käis
nende eel, kuni ta tuli ja seisis kohal, kus lapsuke oli.“
Mõned iseäralikud kõnekäänud Matteuse kirjelduses, mis
siiski nagu täielist ühtlustamist segavad, tulevad aga
vist piiblitõlkijate arvesse kirjutada.

Haruldane matemaatikaanne.

Köpenhageni tähtorni juhataja poeg Bengt Stroemgren
on 16 aastat vana ja lõpetas hiljuti uurimuse tähtede
seisendi määramise meetodi üle. Seda tööd, mis teadusil-
mas tähtelpanu äratav, hakkas ta 13 aastana kirjutama.

*Ruumi puudusel jääb välja ja hakkab
järgmises „Ao“ numbris ilmuma romaan
„Mees, kes oli Neljapäev“
ja
„Muusika“
osakond.*

Vilmar Adams. „Suudlus lumme“, kogu luuletusi.
Sõnavara kirjastus. 1924.

On küllalt kõneldud meie kirjanduse kriisist, vähe-
malt möödunud aasta luule kohta võib seda kinnitada.
Nii võiksid olud olla uutele juuretulistele tähelepanda-
vale kohale pääsemiseks võrdlemisi soodsad, ja peaksid
edasi viima kriisitsevat loomingut. Näib tõena, et pal-
jud vanemad luuletajad üle on elanud enese pakitsevad,
kõigile resoneerivad joobumusaastad. Sääli luuakse nüüd
enam resigneeritult, enam kaugema jaoks, vast ka enam
raamatu jaoks.

Ei saa kinnitada, et kõne all olev luuletuskogu välja
aidata või lepitada suudaks avalekistud kriisi — vast
ei suuda seda ükski üksik luuletuskogu, ja ülekohus oleks
sarnase nõudega esineda debüteerija puhul. Kuid kin-
nitada on võimalik, et käesolev kogu luuletusi asetab
uue juuretuli ja noorte juuretulnute esirinda.

Luuletuskogule on ette lisatud „lahtine leht“, mis
sisaldab kõik: isikulise programmi, luuletaja shesti, polec-
mikkat, filosoofiat, isegi riimitehnikas õpetusi selestus-
tega käesoleva kogu kohta.

Sarnane saade, mis tingitud nähtavasti olematu ole-
misest saabumisel, kus tunnustamatu tahe kaalub üle
oleva — (osalt ka naljatlemiseks ja publiku õrritamiseks
juure lisatud shest) võib erikujulisi vastukaju äratada,
eriti meil, kus ollakse traditsiooniliselt ja loomupäraselt
tasakaalus.

Kuid sarnaste palju julgemate ja halvemate saate-
sõnadega on varemgi ilma saadetud luuletuskogusid ja
oleval korral andestame Vilmar Adamsile ta shesti ja
tunnistame isegi osalt levinemiseväärseks ta esitatud
„irdriimi“.

Meie riimivaeses keeles on paratamatu uute vormide
otsiskelu, ja riimid, nagu: Hiina : piinad, loore :
amores — võiksid piiratud ulatuses tarvitusele pää-
seda, kaheldavad aga — pikad: plika; vaevalt vas-
tuvõetavad — laip : lai.

Teises liigis, lahkõla sama kõla foonil, näiteks
mardus: madrus, puurin: suurim — on ju
ümbepöördud alliteratsioon, mis tarvitusel sisemise riim-
mina alates rahvaluulest, kuigi vast mitte niivõrra kunsti-
kavatsuslikult.

Vastuvõtmatud tunduvad okas : oks, kainelt :
ainult. Parem juba igasugune riimipuudus kui selle
ebakõlaline esinemine.

See riimimistehnika laiendus, ja üldse vormiline külg
on V. Adamsi mainitud luuletuskogu tugevam külg, mis
võib olla jäljendust ja tarvitamist leiab edespidi, kuid
vaevalt esitatud ulatuses.

„Mu värvid on — suudlused lumme
kaasaegsete ridade vahel.“

lausub autor algul. Vast on selle avameelsusega antud ka enese eksituse hinnang, mis prätendeerib olla kaasaegsete „ridade vahel“? Minnes välja selt seisukohalt, on eksitus lubadusest kaaluvamgi.

Meie luule eneseavalduse traditsioon Noor-Eestist alates on olnud kas üleni lai, tõsine, klassiline või jälle äärmiselt erisugune, kindla subjektiivse ilmega (ilmeta katsetusi arvesse võtmata). Siin pean tunnustama V. Adamsi lisa isesuguse, uue momendiga — kerge meeleolu, klaasise tundevärina, aja sisutusele resonantsi, ühesõnaga — hää meelte reageerimisega välisilmale, kusjuures kaasa heliseb nõrk tundevärin, kuid millel selle eest ei puudu teatavat artistlikkust, modernsust.

Tooksin näiteks järgmised read:

„Nii raske on olla, nii raske on olla, nii raske on usku,
Kui õnne ei ole, kui süü ei ole, kui hinge ei ole —
Ja koguneb kurbust, ja koguneb sappi, ja koguneb
tuska:

Maailm on nii võõras, maailm on nii tühi, maailm on
nii kole.“

Ses tabatud kõleduse, tühjuse tunne on ajale ja ümbrusele usutavalt vastav, isegi väga artistlikult tabatud, mille tõttu neid ridu kõrvutada võib meie paremate saavutustega ajakajalises kuid ka ajakannameelikus meeleolus.

Kuigi tundevärin kogu luuletuskogus nõrk on ja tundesiselisest tõusust ja mõnast ilmsemalt kõnelda võib ainult üksikute luuletuste puhul, pean viimaste seas siiski paremaks tunnustama järgmise luuletuse, kus üldine vormi eelistus murduma on hakanud tundesisu ees:

„Suudlused on laulud, suudlused on värvid,
Mis meil meelega jäänud taevasel raal;
Suudlused on lilled, kelle hing on kärsik,
Et neid keegi nopiks vargsi öisel ajal.
Suudlused on pilved, valget lund kus kukub,
Askeldusist maisist unustust toov viin;
Suudlused on järved, milledesse upub
Surelikke soove surematu piin.“

Vormilt, kompositsioonilt ja rütmitehnikalt etteheitmatu näitena, kus vormitaotlus läbi on viidud, toon luuletuse „Kinnastet daamile“.

„On ainult sõrmj kinnastet
Sul viisiks ulatada.

Nii kauge sinu rada ...

Näen sind: Sa peenike vinjett,

Kel südagi on kinnastet,

Galantne aastasada.

Mu silmist siugles hõbekett

Ja sidus sõrmed kinnastet.

Kas suudad takistada?

Meil vahemeheks etikett ...

Ent kui sul' külla tuleb kada,

Tead sa, et tuleb ulatada —

Kas kõik — või sõrmed kinnastet.“

Neis esitatud näidetes pesib V. Adamsi avaldatud luuletuste päämine väärtus. Neis on kergust, artistlikkust, kohati lüürilist tundevärinat, vormilist küpsust.

Kui mainisin käesoleva luuletuskogu päämist vormilist voo, siis tuleks seda nii mõista, et autor esituse järele enam vormitaotleja on, kuid see ei tähenda veel, et vormiline külg laitmatu oleks.

Antud kogus on palju luuletusi, mida lugedes üldse ei suuda miskit seisukohta võtta. Võib olla, vajavad need isesugust meeleolu. Võib olla, et peab neid võtma algaja luuletaja suleharjutustena, mis juhuslikult pääsenud päevavalgusele.

Kuid lähemalt vormi kohta: Tihti eksitab lugedes salvide vahele pistetud rida, või jälle sõna, nagu teisest maailmast. Ei tundu, et oleks sarnased luule vahetõttu alati riimist tingitud, vaid et eksitakse puuduliku keeleinstinkti tõttu.

J. Pert.

Eesti novellikirjanduse antoloogia.

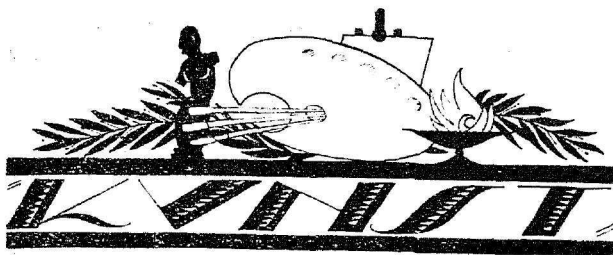
„Ihmisen varjo“ ynna muita virolaistija novelleia, ilmus Soomes jõulu eel V. Söderströmi kirjastusel müügile. Valiku on toimetanud ja Soome keele tõlkinud tuntud Eesti tutvustaja Soomes, noorema põlve kirjandusteadlane Elsa Enäjärvi. Kogu on varustatud lühikese ülevaatega Eesti novellistikast. Sisuks: Jaan Oksa „Küla“ ja „Tume inimeselaps“, Friedebert Tuglase „Toome helbed“, „Suveöö unenägu“ ja „Inimese vari“, A. H. Tammsaare „Tähtis päev“, J. Mändmetsa „Külakõrts“ ja Albert Kivikase „Pillimees“, „Tilulilulii“, „Omale maalapikesele“ ja „Suure vee ajal“. Eessõnas tähendab tõlkija, et ta valikuga silmas on püüdnud pidada Eesti külaelust võetud ainetega novellikirjandust. Sellest tuleb, et mitte kõik meie tähtsamad ja uuemad prosaaiatud edustatud pole. Teatud tagasihoidlikkus on juhtinud tõlkijat vabandama Soome nõudlikuma publikumi ees, et koguteos vast ehk ei seisa sellel kõrgusel, millele Soome oma keelne realistlik kirjandus arenda on jõudnud. Soome klassikuid arvesse võttes ja silmas pidades Soome kirjanduse üldist realistlikku ja rahvalikku tendentsi, oleks see ettevaatus osalt õigustatud. Meie ilukirjandus ei ole mitte oma kaaluvama osaga külanovelli harrastanud. Ometigi on teos niihästi valiku kui ka tõlke keele poolest hästi õnnestunud, nii et reservatsioonid vaevalt oleks maksanud teha; sest tõlke keel on hää ja ka sääal, kus murdelist kõnelust tõlkida tarvis on läinud, on sedagi Soome murretes elavalt edasi anda suudetud.

A. K.

Kreutzwald-Koidula-Jannseni mälestusnäitusest.

(Pildid „Agu“ nr. 1, 1925).

Noor Akadeemiline Kirjandusühing, kes asutamisel endale ülesandeks võttis oma ala eriharrastajate koondamise, kirjanduse teadusliku uurimise, kirjandusliku kultuuri levitamise ja huviala arendamise, on oma lühikese ea jooksul katsunud võimalikult intensiivselt enda tegevust arendada kõigil mainitud ja lähemasse tegevus-

Heinrich Zille

Berliini alevilinnajagude kunstnik.

Suur kunst valib sagedasti aineks elu pimedad ja moonutatud nähtused. Mitte kõik kunstnikud pole huvitatud ainult Raffaeli madonna-ideaalist. Aga ka mitte igakord ei püüa kunstnik edasi anda sääraseid Kaini. Juudase või Quasimodo kujusid, mis kõike viletsat, madalat ja vastikut üheks suureks inetuse või alatuse kehastuseks koondavad. On ka niisuguseid, kes tunnevad huvi ja süvenevad vaatlema seda poolrikikut, pool-

Armupandid.

vooruslikku olevust, keda võiks nimetada harilikuks, igapäevaseks inimeseks. Sää! siis tekibki see kunsti liik: karikatuur ja följeton. Ja kui neid kunste nimetatakse väikesteks, siis sellepärast, et kujutamisaime ise on väike ja tähtsusetu. Üks niisugustest väikestest, kuid kunstnikuna väärtuslikest meistritest oleks Saksa agulielu kunstnik — karikaturist Heinrich Zille, kelle mõned pildid siin toome tutvustamiseks.

Tema avab öieti huvitava maailma: Berliini töölislinnajagude, vabrikurahva ja väikekodanluse elu-olu. Iga Berliini sakslane satub vaimustusse nende pildikeste ja nendes kujutatud tüüpide tõelikkusest. Kuid Zille tõetruu huumor on sügavamalt vaadates traagilinegi. See

„Jorch, ära norska nii kõvasti, öövaht ärkab üles!“

kavasse võetud aladel. Algas oma tegevust rea avalikkude ettekannetega nii maailma kui ka kodumaalise kirjanduse alalt. On püüdnud võimalikult sammu pidada kirjanduslike päevasündmustega, nii on korraldatud Anatole France'i ja Valerius Brjussovi surma puhul vastav mälestusõhtu. Kuid selle kõrval ei ole unustatud esile manada ka juba ajalikkul läinud kirjanduse tege- laste varjukujuisid — Byroni sajaastase surmapäeva puhul mälestusõhtu ja käesolevas kirjutuses käsitletav meie noores kirjandusajaloos esmakordne ja ainulaadiline nähtus, mis ainult vast tänu meie publiku loidusele ja arenematussele sündinuks ei saanud.

„Selle mälestusnäituse idee on välja kasvanud Eesti kirjandusliku ja rahvusliku ärkamise päätegelaste sõnalise päranduse uurimisest“, ütleb Akadeemil. Kirjandusühingu esimees prof. Gustav Suits näituse avamisel. „Trükitud teoste kriitikat teritades, algupärast laenust lahutades, alalhoidunud käsikirju käsitledes on noorte

kirjandusuurijate tähelepanu, nende kaastundmus ja uudishimu ulatunud ka kolletanud lehtede taha. Mis- sugused on olnud uuritavad autorid tõelistena isikutena oma olemasolu rõõmudes ja norgudes? Milline nende kallikspeetud põrmude tegumood nooremas ja vanemas põlves? Milline nende sugupuu, nende konkreetne ümb- ruskond, nende kodune sissesead? Milliseid asitõendusi on sellest kõigest veel järele jäänud?“ — Nende küsi- muste lahendamiseks oligi näitus korraldatud. Poole- aastase töö kestvusel oli püütud kokku koguda võima- likult kõik päälkirjas nimetatud kirjanikkude teoste eri- trükitid, käsikirjad, kirjavahetused, dokumendid, pildid, maalid, rinnakujud jne., kõik neisse puutuv kirjandus ja nende muud mälestusmärgid, nagu mööbel jne.

Kuid küsimusele, mis oli tegelikult näitusele välja pandud ja kuivõrra olid üksikud tegelased mälestus- esemetega näitusel edustatud — peab vastama, et siiski võrdlemisi täielikult. Ja kui siingi siiski aukusid tunda

on niisugune lopsakas kimp tihedasti külg-külje vastu surutud, kasimatuid, tsüünilisi tösielu kujusid, nagu neid loob vabrik ja linna kultuuri halvad tingimused. Seltskonna jätsed, hulgused, haiglaselt kõhmad ja haiglaselt paksud lapsed, täiskasvanud ja noorukesed, alles väljakujunemata ja juba väljakujunenud pahedega näol ja kujus. Ja iseäranis palju lapsi, lapsi lugematul hulgal, kurvameelne huumor sakslaste stigivusest ja vaeserahva

stigivusest. See on Zille ainevaid; kaasakiskuv kunstiliselt ja eemaletõukav olemuslikult. Zillet võib pidada karikaturistist üle kasvanud naturalistlikuks kunstnikuks, nagu prantslaste juures F. Ropsi ja H. Daumier'd. Tal on ilmunud seni kaks albumit pilte. „Minu ümbrus“ ja „Tänavala lapsed“. Viimane, millest on võetud juuresolevad mäited, on levinenud Saksamaal 80 tuhandes eksemplaaris.

Suvekolooniasse. „Vanaema, kuidas istub minu kostüüm, kas saan iludusauhinna?“

Halb südametunnistus.

oli, siis seda mitte korraldajatest, vaid oludest olenevatel põhjustel, või et neid üldse enam ei ole. Eriti kehvalt oli edustatud „maine vara“ — mööbel ja muud igapäevased tarbeasjad. Kreutzwaldilt leidis siin vast siiski kõige rohkem: kirjutuslaud, raamaturiist, peegel, mõned klaasist lauanõud, mõned arstiriistad, arsti kell j. m. vähemat. Jannsenilt: kolm mütsi, reisitasku, hõbetaktikepp, hõbekarikas ja kann, viimased kolm mitmesuguste organisatsioonide poolt kingitud, jne. Koidulalt: kirjamapp, kuna muu tema „maine vara“ on alles väljaspool kodumaa piire, Leningradis, kui teda üldse veel säilinud on. Ja see kõik, kuna muu, välja arvatud vast mõned vähesed erandid, on vist kõige kaduva teed läinud.

Käsitööst: „Kalevipoja“ esimene redaktsioon 21. laulus 1854. a. rahvalaulud j. m. vähemad; puudusid: „Lembitu“, „Viru lauliku laulude“, näidendite j. t. käsitööst, mis võib olla ükskord ehk veel üles leetakse. Kreutzwaldi kirjavahetus Fählmanniga ja Koidulaga, tema kirjad J. Adamsonile, Wühnerile j. t.;

Schiefneri, Schotti, Neusi j. t. kirjad Kreutzwaldile, kuna vastused neile puuduvad. Koidula teoste — Kosjakased, Kosjaväinad, Säärane Mulk j. t. — käsitööst; kirjavahetus A. Almborgiga, kirjad õele, omakselle, J. Adamsonile j. t. J. V. Jannseni teoste — Kihlvedu 5000 rubla peale, Permi Jago unnenäggo-kirjad; kirjad tulevasele abikaasale Emilie Koch'ile perekonnale, tsensor M. Sui-gusaarele j. t. Muude J. V. Jannseni käsitööst olemasolu on nähtavasti küsitav, sest just Jannseni pärijad on mälestusesemete säilitamise eest eriti hoolit kannud ning olid kõik oma hoiud näitusele väljapanemiseks annud, mida aga Kreutzwaldi pärijate kohta üldeld ei saa.

Päale selle olid näitusele välja pandud kõik asjaomaste kirjanikkude teoste eritükkid (siin puudus „Sannumetoaja“ J. anne, mida nähtavasti enam üldse ei ole, vähemalt puudub ta kõigis kohalikkudes raamatukogudes), rinnakujud, päevapildid kasvamis-, elamis- ja matmispaikadest; pildid ja litograafiad tolleaegselt Tartust j. m.

M. L...

MONDAS VASTI

Hoiatuslauad automobiilidele Ameerikas.

Viimasel ajal on Ameerikas mitmel pool originaalsete päälkirjadega hoiatuslauad välja pandud. Kalifornia 115.000 hoiatuslauakeste seas leidub päälkirju, nagu: „Sõida pikaldaselt. Vaata õigel ajal ümber, et pärast ei nutaks.“ Raudteeülekäigu juures võib lugeda: „Seisa — pane tähele — siis jääd ellu.“ 700 penikoomalisel teel Vancouverist Kaliforniasse leiad: „See on hää tee. Läheb sulle kallis maksuma, kui teda rikud.“ Politseimaja juures seisab: „Ära sõida kiiresti; lase enesele „hääd hommikut“ soovida!“ Tänaval, kus on palju ärisid, leiad lauakese päälkirjaga: „Ärisse ruttamine pole midagi vabandus kiireks sõiduks. Kohtumaja on kohe nurga taga.“ Järsul pöörakul: „Valmistu oma Jumala ette astuma.“ Koolimaja läheduses: „Sa ei pea mitte tapma,“ ja „Ära tapa lapsi.“ Maanteel leiad jällegi: „Ära tiku sellele poole, kus parajasti sinu naaber sõidab.“

Huvitav, kui otsemeelselt ameeriklane oma mõtteid oskab avaldada.

5. Pühapäev Stiibbekite korteris. Isa: „Lapsed, täna on papa sünnipäev; tahan teile ühe ekstralõbu valmistada.“

Lapsed: „Au, papa, aga midagi, mis ehit! Mida see küll oleks?“

Isa: „Teate mis, mudilased? Täna võite mulle terve päev ilma naha päälle saamata „siga“ ütelda!“

Varjusurm.

Tihtipäale kuuleme jutte varjusurmast ning elusalt mahamatmisest. Palju on neis muidugi liialdusi, kuid palju ka kurba tõde. Nii mürgitas enese mõni aasta tagasi Saksamaal keegi halastajaõde Minna Braun morfiimi ja veronaaliga ning oleks peaaegu maha maetud, kui mitte enesetapja isiku kindlakstegemiseks puusärk poleks avatud, kusjuures „surnu“ uuesti hingama hakkas ning varsti täiele meelemärgusele ärkas.

Just elektrotehnika ning keemiatööstuse alal suureneb õnnetute surmajuhtumiste arv viimasel ajal ikka enam ja enam ja seepärast on väljamaa arstid Haedicke, Bruns, Schmidt, Jellinek ja kõigepäält Eisenmenger varjusurma ning uuestielustamise küsimusest põhjalikult huvitatud ning püüavad näilikke surnuid elusalt matmise või „põletamise eest päästa.“

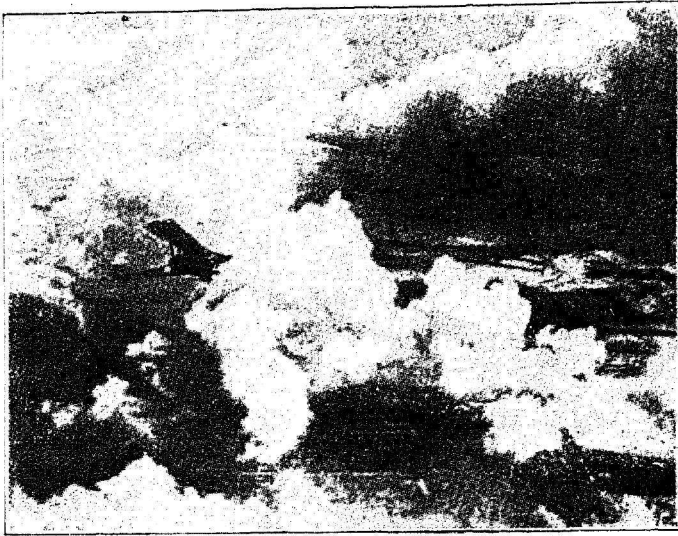
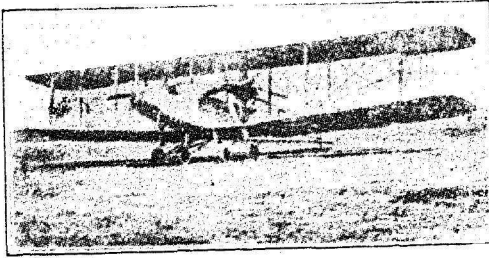
Dr. Rudolf Eisenmenger, Viinist, kirjutab ühes hiljutises „Wiener Kl. Wochenschr.“ numbris „Uuestielustamises alalise kunstliku hingamise, kunstliku vereringjooksu ja südame-massaashi läbi“, kus ta elustamisküsimuse lihtsustamist käsitab. Selleks erilistelt konstrueeritud aparaadiga võib kunstlikku hingamist, vereringjooksu ja südametuksumisi õige lühikese ajaga esile kutsuda. Aparaat koosneb kumerast, painduvate äärttega kilbist, mis õnespoollega kõhule ja rinnale asetatakse ning nii kogu kõhtu kui ka rindealust katah. Painduv äär võimaldab kilbi täielise ihu vastu liitumise. Rihmade või elastiliste vöödega kinnitatakse ta kõhule kui kõhuside ning selle järele surutakse kas käsilöötsaga või, veel parem, elektriajuriga (umbes tolmumaine) õhku keha ja kilbi vahele ning lastakse seda jälle ära. Kõige kohasem on seks kurbelventiil, mis õhku sisse ja välja pumpab, ning manomeeter, mis õhusurvet reguleerib.

Tõelist surma ei saa kunagi kohe konstateerida, kui just mitte surmakangestus, kõdunemine või elukardetavate orgaanide rasked vigastused seda ei tõenda. Sageli on päälle kolmetunnilised elustamiskatsed tagajärgi annud. Seepärast on hädatarvilik iga surma- või õnnetujuhtumise puhul senikaua elustamiskatseid korraldada, kuni puhta südametunnistusega tõendada võib, et inimelu päästmiseks kõik tehtud.

Kuidas lennatakse öösel.

Inglismaa ja Prantsusmaa vahel peavad lennukid sama järjekindlat ühendust nagu raudteed manermaal. Lennuk on palju stabiilsem isegi raudtee ekspressist. Viimase kiirus on kõige enam 90 klm. tunnis, kuna lennuk teeb üle 150 klm. Päälegi on mugavus praeguse aja reisilennukis eeskujulik, üherdus kogu maailmaga terve reisi ajal raadio kaudu. Udu ja pimedus ei ole enam ähvardavad, kuna lendur kõik aeg täpselt oma lennuteed jälgib ja alt majakatelt märke saab.

Kirjeldame üht seesugust sõitu: Aparaat, üks uuesti õhukepressidest, mis mahutab 10 reisijat, valmistub lennule, enne veel vaatavad lendur ja mehaanik hoolsasti kõik vindid ja kruvid üle. Antakse käsk: „Kõik on valmis. Edasi!“ ja aparaat nihkub Londoni lennujaamast Krodonist allatuult olevale aerodroomi küljele; mootor müriseb kõrvulukustavalt; all hakkavad paistma aerodroomi tulede read.

Lennuk tõuseb 600 m. kõrgusele lennates 150 klm. kiirusega tunnis. Lendur on kogu ühenduses esi-
algul lähtejaamaga, siis poole maa päält vastuvõtte-
jaamaga raadio abil. Saadakse teateid kõigist teistest
lenduritest ja hoitakse sõidutee puhas, et kokkupõrkeid
ei juhiuks.

Äkki teatab üks reisijatest, et ta Londonis oma kon-
torisse on unustanud tähtsad dokumendid, mis talle
Pariisis tingimata tarvis lähevad. Viibimata saadetakse
lendurile kirjake palvega ühendust luua reisija konto-

riga. Lendur loob ühenduse raadiojaamaga, see oma-
korda telefoni keskjaamaga, kes kontori välja kutsub.

ning minuti pärast palub reisija oma kontori ametnikku
tarvilised dokumendid järgmise lennukiga järele saata.

Vaheajal muutub ilm pilviseks. Lennuk laskub 300
mtr. pääle, kuna lenduril enam tegemist on kompassiga.
Lõpuks tuleb aga ikagi lennata pilvedes. Majakatused
kaovad silmist. Poole tunni kestel pole midagi näha.

Siis saadakse teade, et oleme juba kohal. Mootor
laskub läbi pilvede ja maabub.

Niisugune sõit kestab Londonist Pariisi 2 tundi 12
minutit, kuna lennumaa oli 325 klm.

A.-S. „VOLTA“ TALLINN.

Meil on viimastel aastatel elektri tarvitamises suuri
edusamme tehtud. Saavad, nagu lähemal ajal loota, meie
veejõud põhjalikult järele uuritud ja põlevkivi tarvitamine
laiemale jalale säetud, siis on veelgi suuremat elektri-
tarbeasjade nõudmist oodata, millist kodumaa tööstus
peab kaata jõudma.

Kodumaa elektritööstuses sammuvad eesrinnas
a.-s. „Volta“ ja Tartu telefonivabrik. Kuna Tartu tele-
fonivabrik nõrgavoolu tarbeid valmistab, seisab a.-s.
„Volta“ tehaste tootmine tervelt tugevvoolu elektri-
mootorite, dünamote ja nende juure kuuluvate aparaat-
ide valmistamises, remonteerimises ning elektri jõu-
säädetes ja jõuajamade ehitamises.

1899. a. asutatud, omandas a.-s. „Volta“ kiiresti
laialadse lugupidamise. Ilmasõja ajal seisis ta Vene-
maal elektrotehnika alal juhtival kohal.

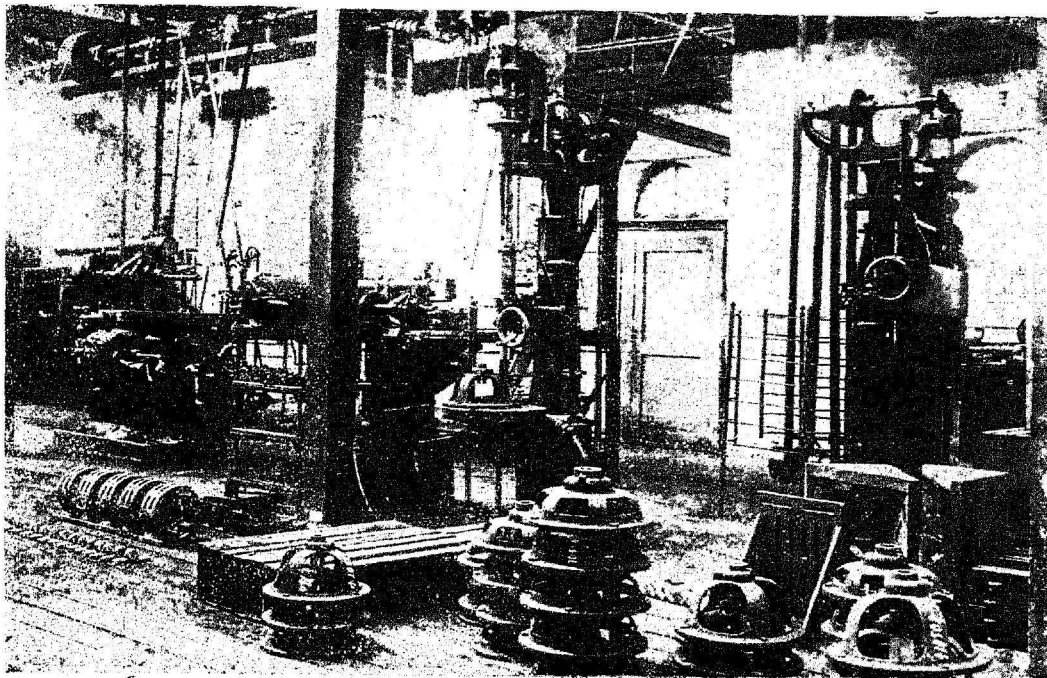
1917. a. sai vabrik peaaegu täielikult evakueeritud,
kuid algas 1922. a. oma tegevust uuesti. Lühikese aja
jooksul on vabriku mootorid jälle oma väärtuse voolu-
tarvituse, vastupidavuse ja solliidi ehituse tõttu otsi-

tavad. Vabriku juures asub võrdlemisi suur valmis-
masinate ja aparaatide ladu.

Valmistanud on a.-s. „Volta“ Eesti vabariigi kest-
vusel üle 700 masina $\frac{1}{2}$ kuni 300 hobuse jõuga, kuna
vabriku sissesääde ja kogemused veel suuremaid masi-
naid ehitada lubavad. Pildil nr. 1 on kujutatud kaitse-
ministriumide arsenaalile valmistatud 250 hobuse jõu-
line ja 1000 tiiruline umformerimootor ja pildil nr. 2
3 nädalaga täielikult ümbermähitud ja balanseeritud
Aseri tsemendivabriku 1000 kv. turbadünamo ankur,
mis 470 völdi juures 1500 tiiru teeb. Ankrut kujutab
pilt silmapilgul, kus seda valmisremonteeritult Aserisse
transporteerimiseks tõstekraana abil kasti tõstetakse.
Ankrut kaal on umbes 500 punda. Selle töö kiire täit-
misega hoiti ära pikemaajaline tööseisak Aseri vabri-
kus, kus 300—400 töölisi töötada oleksid jäänud.

Täielikult „Volta“ mootoritega töötavad praegu
rügitriikikoda, raudtee päätehad, vangimaja päävalit-
suse töökojad, tikuvabrikud J. Trumm, „Lendra“ jne.

Vabriku poolt antakse klientidele masinatega ilm-
berkäimises juhatusi, milleks avatakse veebruaris kon-

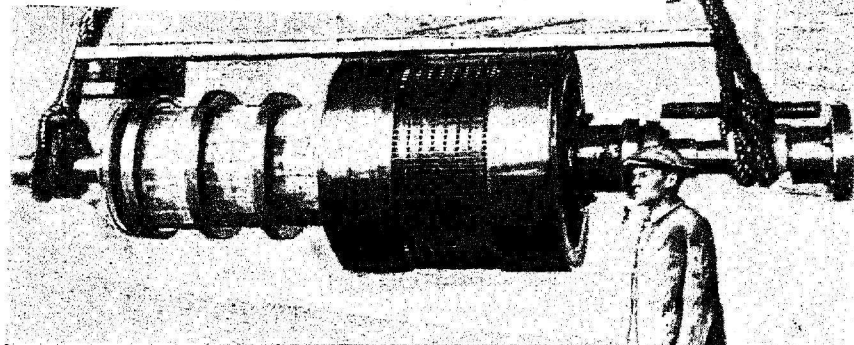

Osa a.-s. „Volta“ vabrikust.

tor kesklinnas (Kinga tä.). Pääle selle on vabrikul oma esitused Tartus ja Valgas.

A.-s. „Volta“ praegune tehniline sissesääde võimaldab täielikult Eesti ja Läti elektrimasinate tarbe katmist ja võiks kergesti mitmekordseks suurendatud saada.

Ettevõtte laienemisele loodetakse väljavaateid turusuurenemisest tolli uniooni töitu Lätiga ning eelolevast vabriku eestkostmise alt vabanemisest, mille järele ettevõtte finanseerimist tahetakse kindlustada väljamaa kapitaliga.

2. Aseri vabriku turbadünamo ankur valmis transpordiks.

NALI.

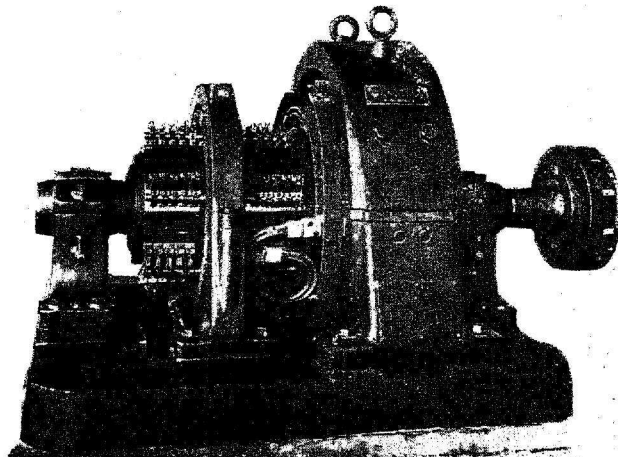
Kohtus on üllatav talkistus. Üks tunnistajatest, vanatüdruk, ei taha oma õiget vanadust teada anda. Kohtueesistuja usutleb:

— „Teie ei taha ometigi selle juure kindlaks jääda, et te ainult 25 aastat vana olete. Teil on seda raske tõendada.“

— „Kuidas nii, just teil on raske vastupidist minu kohta tõendada.“ seletab energiline neiu, „minu sündimise dokumendid said juba raekoja viimase suure tulekahju ajal hukka. See oli aastal 1870...“

*

Õilmekese vanaema on haigeks jäänud ja lapsele ei lubata vanaema vaatama minna, sest haigus on külgehakkav. Öhtul voodis oma palvet lugedes lisab Õilmekes: „... Ja armas Jumal, tee, et vanaema jälle paraneks, aga ära ise sellejuures talle liig ligidale mine.“

1. Kaitsemin. umformerimootor.

Vastutav toimetaja E. Raudsepp.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Kõige suurem klaverivabrik
Eestis
A/s «ASTRON»

Tartus, Vene tän. nr. 1, kõnefr. 468

Telegrammi-aadr.: Astron-Tartu

Valmistab:

Tiibklavereid

(kabiinett-, salong-, kontsert-)

Pianiinosid

7- ja 7¼-okt., linnusilma-, mahagooni-,
tsitroni-, tamme-, päskla- ja mustasi pürni-
puust, agraffisüsteemiga.

Harmooniume

Grammofone, noodikappe,
klaveripinke

Kodu- kui ka väljamaa kuntsnikkude poolt
maailma kõige kuulsamate mänguriistade
vääriliseks tunnustatud

Seni 11 kõrgema auhinna – kuld-
aurahadega – kroonitud

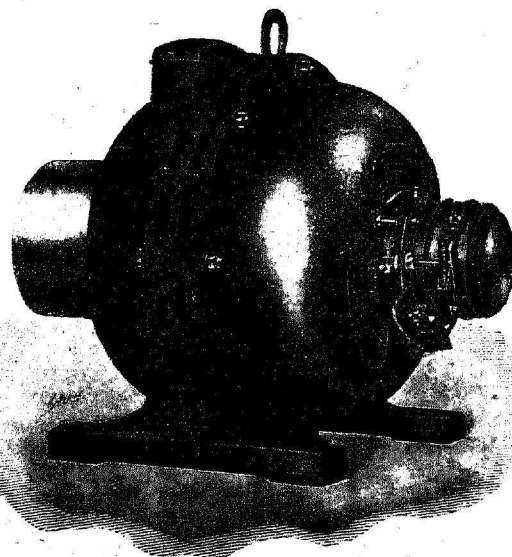
*Jalanõud
on nagu valatud
jalga*

Eesti elektromehaaniline tehas „VOLTA“

Tallinn,
Soo tän. nr. 27.

Kõnetraaf
9-57.

Uute mootorite,
dünamote ja ge-
neraatorite val-
mistamine ning
vanade remon-
teerimine.

Suur masinate
ladutagavara
ennesõjaaegse
hädusega
elektermasina-
test 0,5 kuni 25
hobusejõudu.

:-: Vaskjuhed ja siinid igas põiklõikes. :-:

„NUGGET“

10. jaanuaril 1925. a. auhinnamõistjate komisjon koosseisus: h-ra V. G. Herzberg, firma V. G. Herzberg ja Ko omanik, h-ra A. Bartoshevitsch, reklaambüroo omanik, ja ajakirjanik Ed. Jürisson, oma istangul vaatas läbi „teravmeelsuse võistlusest“ osavõtnud isikute vastused, mille juures auhinnad jaotati järgmiselt:

1. auhind 10.000 Emk.

Jaan Saar, Võhma alevis, algkool.

2. auhind 5.000 Emk.

Madeleine v. Vetter-Rosenthal, Pirk, üle Hagudi.

3. auhind 3.000 Emk.

Berta Slosin. Tallinn, Uus uul. 24—8.

Auhinnad kaubamaja omanikkudele:

1. auhind 5.000 Emk.

Kaupmees Illustrom, Võhma alevis.

2. auhind 3.000 Emk.

Roman, Tallinn, Tatari ja Väike-Pärnu maant. nurgal.

3. auhind 2.000 Emk.

Karl Uudel, Tallinn, Pikk uul. 36.

Auhinnad à 2.000 Emk.

Grete Bünsov, Ruth Johanson, H. Frosterus.

Auhinnad à 1.000 Emk.

Andre Elmann, Elsi Reinmann, Felicia v. Zoerge, Nina Klein, Louis Bourlandt.

Auhinnad à 500 Emk.

Ingeborg Fersen, V. Sadovski, Bruno Fuhl, Hans Schiffer, Mary Laidorf, B. Altman, J. Behrens, Johannes Liiv, P. Pärl, Saul Borck.

Auhinnad à 300 Emk.

Johannes Kangur, Gustav Alber, Marta Sakk, Karl Kirsch, Lydia Treufeldt, Johann Leesment, Edm. Aadli, Karl Näkk, Gustav v. Knorring, H. Haugas, V. Astanin, Th. Katzmann, Ernst Müller, Alfred Jürgenson, M. Frosterus.

Auhinnad à 200 Emk.

Jaan Org, Aug. Rømmelgas, Elmar Utt, Otto Hansberg, Evald Räsik, Ida Rosnikoff, Gucki Tresselt, Evald Kimberg, Sinaida Aleksandrova, Helmi Miller, Olga Bihele, Aug. Koffer, Linda Aken, Herbert Kink, A. Nuter, O. Kolberg, Jaak Rääts, Albert Pedy, Elmar Rosen, A. Kolberg.

Auhinnad à 100 Emk.

Hilda Truberg, Anton Simson, Georg Mätlik, Rurik Vahrik, Miralda Dadonoff, Karl Jürgens, Paul Taker, A. Pajo, Villy Buhrmann, Richard Lillenthal, Roman Peterberg, Rich. Kant, Ellen Martinson, Anton Kodasma, Kristine Nuter, Vilfried Luig, Teodor Kraut, Vilhelm Hansberg, Joh. Lampson, Liine Lõhmuspoo, Rein. Kraus, Joh. Saarmann, Evald Soosaar, Ed. Raimund, Aleks. Kulla, Ed. Mahooni, Osvald Vastalo, Marie Mätlik, G. Voormansik, Valerian Booter, Helene Eik, Joh. Selg, Dora Hagen, Erica v. Rosen, Elinor Rosen, Alma v. Rosen, Hans Saarik, Aleks. Rebane, Alilde Gregor, Bruno Steinberg, Marianne Täddre, H. Viis, Anton Lüdig, Joh. Tomson, Arnold Milles, Voldemar Viin, August Öunap, Ella Vassmann, August Gregor, Alfr. Tamtal, August Vene, A. Alveis, Oskar Lõhmuspoo, Al. Vetski, Leida Lõhmus, Vally Eichvald, Hellmuth v. zur Mühlen, Elita Ljubomiroff, Oskar Rosenberg, Alma Grünvald, Sergei Palu, Jaan Padevik, Peter Tammik, Johan Süisberg, Alice Süisberg, Lilla v. Krause, E. Fletschauer, Friedrich Välja, Joh. Brackmann, Johanna Glück, Rene Goertz, Martin Lesdorf, H. Burmeister, Olga Sass, Leo von Hohenstein.

Avaldades tänu kõigile võistlusest rohkearvuliselt osavõtjatele, teatame, et järgmine võistlus uute ülesannetega organiseeritakse meie poolt lähemas tulevikus, millest ajalehtedes aegsasti teada antakse.

Ühenduses käesoleva kuulutusega sooviksime kaubatarvitajate lahketa tähelepanu juhtida sellele, et viimasel ajal on Eestis müügile ilmunud saapakreem, mis väliselt väga sarnane on „Nugget'ile“, nimelt karbi joonistuse ja nimetuse poolest, kuid millel midagi ühist tõelise inglise kreemi „Nugget'iga“ ei ole.

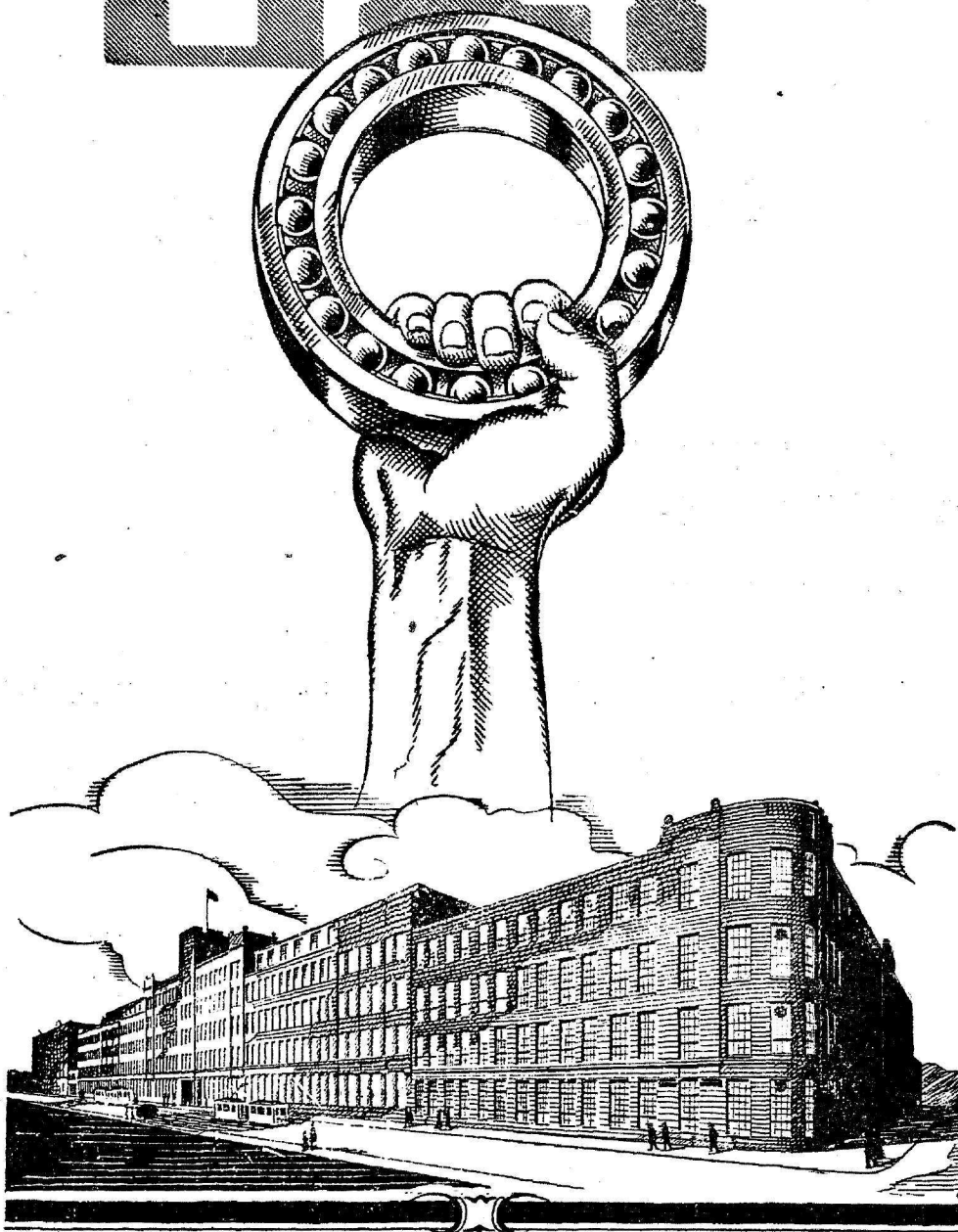
Ostmise juures eksituste ärahoidmiseks palume tungivalt nõuda ainult „Nugget“ selle patenteeritud õhukindlas pakkimises.

Valdemar G. Herzberg ja Ko.

Tallinn, Rataskaevu tn. 14, telef. 9—32.

SKF

AKTIEBOLAGET SVENSKA KULLAGERFABRIKEN

1. JAANUARIST PÄÄLE

O-Ü. VERNER & KO.

TALLINNAS, RAATUSEPLATS nr. 4. TELEFON 17-15.

TUBAKAVABRIK
„LEO SCHEER“
AVATUD.

TALLINNAS,
TONDI TÄNAV NR. 19.

KÖNETRAAT 2-42.

VÄLJASPOOL TUBAKA-SINDIKAATI!

ESIMENE SAADUS:

KÕRGEVÄÄRTUSLINE
PABEROSS

„SULEV“

20 TÜKKI AINULT 12 MARKA.

„SULEV“ — ON OLEVIKU PABEROSS.

„SULEV“ — ON SUITSETAJA VAIMUSTUS.

„SULEV“ — ON HARULDANE JUHUS — HÄÄ JA ODAV.

„SULEV“ — ON IGAL POOL SAADAVAL.

Töökool ja õppekool. Kasvatus-teadusline teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraldused. Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind 60 mk.

Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus. Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind 100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach. Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

Mida võiks igauks suguhagustest teada. Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada. Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach. Hind 30 mk.

Tälelik malemängu õpetus. A. Burmeister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Cooper. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 mk.

Prints ja kerjus. Romaan. Mark Twain. Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed rõõmud ja mured. Muinasjutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi. Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutustanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik. Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungia. Lood ja lallitused lastele. K. E. Sõöt. R. Kiviti ilustused. Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius. Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 mk.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga. Hind 80 mk.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riikad. Kuus lõbusat lugu. Piltides kujutanud Wilhelm Busch. Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 mk.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3-6-a. lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline lugemine. Gizyk, Paul v. Tõlkinud G. E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshüür. J. Oro. Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pääladus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediit-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

„AGU“

kirjanduse-, kunsti- ja kultuursisuline
perekondlik pildiajakiri jõudis
käesoleval aastil 3. aastakäiku,
ilmudes iga 2 nädala tagant
mitmei muudetud ja uuen-
datud kujul.

„AGU“ sisaldab va-
litud oma- ja
väljamaa ilukirjandust: jutte,
luuletusi, artikleid ja vesteid.
Toob reproduktsioone kuns-
tiudistest.

„AGU“ toob kirju-
tusi ja pilte
Eesti kultuurelu sündmustest.

„AGU“ jälgib välja-
maa sünd-
musi sõnas ja pildis. Piltide
elavuse, mitmekesiduse ja
rohkeuse pääle pannakse
rõhku.

Mullune romaan «Miljoni-
dollariline teemant», mis
eelmisel aastal ei lõppenud,
jätkub veel mõnes numbris,
mille järele algab Ches-
tertoni huvitav kriminaal-
romaan «Mees, kes oli

neljapäev», Selle juhtu-
misriikka romaani voo-
seks on, et ta on põnev ja
ühilasi suure kunstiväär-
tega teos.

„AGU“ perekonna-
lehena toob
võimalikult igas numbris
kindlad osakonnad, nagu:
teatri, muusika ja kirjan-
duse-kunsti ringvaated; kä-
sitöö ja moe, spordi, male,
nalja ja «mitmesugust» osa-
konnad.

„AGU“ loodab an-
da võivat
iga numbriga rikkalikku,
huvitavat, mitmekesist, kuid
väärtuslikku lugemist ja
vaateid. Tal on laialdane
ja tuntud kaastööliste ring-
kond.

„AO“ tellimise hind

1 kuu pääle	80 marka
3 „ „	240 „
6 „ „	460 „
12 „ „	900 „

Üksiku numbrí hind 40 mrk.

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	4000 marka.
1/2 „	2000 „
1/4 „	1000 „
1/16 „	250 „
Esimese kaane sisekülj	6000 „
Viimase kaane väliskülj	8000 „

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Pääle selle
võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.
Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2.